

První notářka Evropy Anděla Kozáková-Jírová (1897 - 1986)

Diplomová práce

Studijní program: N7503 – Učitelství pro základní školy
Studijní obory: 7503T023 – Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy
7503T045 – Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Autor práce: **Bc. Iva Lefnerová**
Vedoucí práce: prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

The First Woman Notary in Europe Anděla Kozáková-Jírová (1897 - 1986)

Master thesis

Study programme: N7503 – Teacher training for primary and lower-secondary schools
Study branches: 7503T023 – Teacher training for lower-secondary school. Subject - History
7503T045 – Teacher training for lower-secondary school. Subject - Civics.

Author: **Bc. Iva Lefnerová**
Supervisor: prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Iva Lefnerová**
Osobní číslo: **P15000656**
Studijní program: **N7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obory: **Učitelství dějepisu pro 2. stupeň základní školy**
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Název tématu: **První notářka Evropy Anděla Kozáková-Jírová (1897 - 1986)**
Zadávající katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je zachytit život a dílo Anděly Kozákové-Jírové. Dále se studentka zaměří na historii právnické fakulty a životní osudy této ženy, jak na této fakultě, tak i dále ve spolku Vysokoškolsky vzdělaných žen. Součástí práce bude i kapitola o prohlášení Anděly Kozákové-Jírové za notářku. Podkladem pro práci budou prameny z Památníku národního písemnictví, Archivu Národního muzea a Národního archivu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BALÍK Stanislav KELLER Radek, Anděla Kozáková- Jírová, in Pešek Jiří, Ledvina Václav, ed. Žena v dějinách Prahy, Scriptorium, Praha 1996. ISBN 978-80-90215-11-5.

KEJŘ, Jiří. Dějiny pražské právnické univerzity. Praha : Karolinum, 1995. 154 s. ISBN 80-7184-016-5.

KOZÁKOVÁ, Anděla. Právní postavení ženy v českém právu zemském. Praha: Jan Kapras, 1926. Práce ze semináře českého práva na Karlově universitě v Praze, č. 11.

KUKLÍK, Jan, a kol. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. The Faculty of Law of Charles University in Prague. Praha : Havlíček Brain Team, 2008. 111 s. ISBN 978-80-87109-09-0.

UHROVÁ, Eva. Anna Honzáková a jiné dámy. Vyd. 1. Česko: E. Uhrová, c2012, s. 210. ISBN 978-80-260-3152-9.

Prameny:

**Literární Archiv Památníku národního písemnictví, fond Sdružení vysokoškolských vzdělaných žen, Anděla Kozáková
Archiv národního muzea, fond. Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen
Národní archiv ČR, MZV- VA I, fond. Ministerstvo zahraničních věcí, Praha
výstřižkový archiv I.**

Vedoucí diplomové práce:

prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

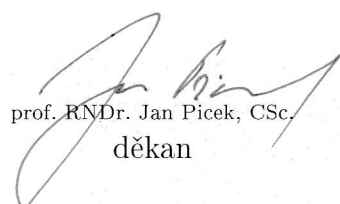
Katedra historie

Datum zadání diplomové práce:

30. dubna 2016

Termín odevzdání diplomové práce:

30. dubna 2017

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 21. 7. 2017

Podpis:

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce prof. PhDr. Jaroslavu Čechurovi, Dr.Sc. ,za cenné rady a pomoc. Dále svým rodičům za podporu po celé studium.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá životem Anděly Kozákové – Jírové. Autorka přibližuje instituce, které byly s Andělou Kozákovou Jírovou spjaty, univerzitní život během let 1918 – 1922, kdy Anděla Kozáková – Jírová na právnické fakultě studovala. Dále se autorka zabývá studiem na právnické fakultě od roku 1918 - 1945, prací nebo feministickým hnutím, uvedením žen do právnické, ale i jiné pracovní praxe. Autorka popisuje studium na právnické fakultě Karlovy univerzity, dějiny notářství, samotný život Anděly Kozákové i její činnost v ženském Spolku vysokoškolsky vzdělaných žen. Součástí diplomové práce je i rozbor díla hlavní postavy: Postavení ženy v českém právu zemském.

KLÍČOVÁ SLOVA

Právník, notář, právnická fakulta, emancipace, dívčí studium

ABSTRACT

This dissertation is devoted to the life of Anděla Kozáková – Jírová. The author describes organizations that were involved in her life as well as the college life during 1918 – 1922; years during which this character attended university. Next study life during 1918 – 1945. Furthermore, this study contains research of Anděla Kozáková – Jírová's feminist movement to promote women in legal and other work environment. The author describes her studies at the Faculty of Law, Charles University; the history of notary as well as the life of Anděla Kozáková – Jírová and her involvement in the Women's Association of University Educated Women. Part of this dissertation is also devoted to analysis of the main character: The standing of the women in the law of the Bohemia land.

KAYWORDS

Lawyer, notary, faculty of law, gender, gender studies

Obsah

Úvod	9
1. Kritika pramenů	11
2. Studium a student na pražské Karlově univerzitě	15
2. 1. Studium na právnické fakultě Univerzity Karlovy	19
2. 1. 1. Obory historicko-právní.....	22
2. 1. 2. Studenti právnické fakulty	23
2. 1. 3. Poplatky za studium právnické fakulty	24
2. 1. 4. Právnické fakulty zpřístupněny ženám	25
3. Dějiny notářství	31
3. 1. Pojem notář.....	31
3. 2. Notářství v letech 1918 - 1938.....	33
3. 3. Notářská praxe a ženy	34
4. JUDr. Anděla Kozáková - Jírová	36
4. 1. Život a dílo Anděly Kozákové – Jírové v letech 1897 1948	37
4. 2. Studia na právnické fakultě	43
4. 3. Boj za Kariéru notářky	44
4. 3. 1. Anděla jako první notářka v Evropě	45
4. 4. Delší cesta za hranice	48
5. Právní postavení ženy v českém právu zemském	51
6. Ve Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen	60

6. 1. O Sdružení	60
6. 2. Základní úloha a myšlenka Sdružení	61
6. 3. Právnícká sekce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen	64
6. 3. 1. Činnost právnícké sekce	66
6. 3. 2. Členky právnícké sekce	67
6. 4. Úloha Anděly Kozákové ve Sdružení	68
6. 5. Výstava moderní ženy	70
6. 6. Zasedání rady mezinárodní federace vysokoškolsky vzdělaných žen	72
Závěr	79
Seznam zdrojů	81

Úvod

Téma této diplomové práce jsem si vybrala, protože jsem se studiem Anděly Kozákové – Jírové zabývala již v jedné z částí své bakalářské práce před dvěma lety. Celá diplomová práce bude zaměřená na život Anděly Kozákové – Jírové i na jednotlivé instituce, kterými Anděla Kozáková za svůj život prošla a je s nimi celý její život spojen. Tyto instituce jí dopomohly k dosažení vzdělání a později i k získání vysněného zaměstnání notáře. Vybrala jsem si tuto ženu právě proto, že je známá jako první doktorka práv a následně jako první notářka celé Evropy. Ráda bych přiblížila, co obnášelo studium právnické fakulty. Jak moc museli být studenti a studentky, budoucí právníci, připraveni na studia, jak finančně náročné pro ně studium bylo, i co samotné studium obnášelo. Další podkapitolu bych chtěla věnovat i události, kdy byly otevřeny právnické fakulty ženám, které se tak staly řádnými studentkami univerzity a mohly tak získat vysokoškolský titul, což bylo do té doby na právnické fakultě nevídané na rozdíl od fakulty lékařské nebo filosofické.

Faktem je, že dívky, které chtěly studovat na právnické fakultě, provázelo životem mnoho problémů, které se ukazovaly při složení maturity, nástupu na univerzitu a samotného studia práv. Proto bych chtěla blíže popsat, co všechno musely tyto dívky podstoupit. Abych nebyla pouze zastávkyní žen, musím zmínit i to, že velký podíl na jejich pozdějším úspěchu měli i různí politikové a zastánci myšlenky rovnosti možností ke studiu. Přestože všechny kroky k rovnému právu žen studovat byly dokončeny, to nejtěžší je teprve čekalo. Většina z nich nemohla po svém studiu sehnat práci v oboru a to byl jeden ze stěžejních problémů. Toto všechno provázelo i život Anděly Kozákové. Proto se můj zájem obrátil k její osobě a rozhodla jsem se o ní vybádat více.

Anděla se snažila s problémem nedostatku práce ve státních službách bojovat i pomocí Spolku vysokoškolsky vzdělaných žen. Činnost členek v tomto spolku byla rozmanitá a snažily se to ukazovat ve všech možných

novinách nebo ve všech dostupných sdělovacích prostředcích. Snažily se tak získat přízeň veřejnosti a vytvořit vědomí křivdy, které byly podle nich ženám konány. Činnost spolku byla spojena spoluprací s předními politickými zástupci Československé republiky, kteří sympatizovali s jejich konáním a na veřejnosti jim vyslovovali svoji podporu. Mimo veřejnost se pak pokoušeli přes právní kličky a zákony zajistit ženám umístění ve státní správě. Proto orientace spolku byla velice chytrá, promyšlená a rozmanitá. Jejich dlouholeté úsilí poté bylo sepsáno v oslavném spisu: Čeho jsme docílily...: Deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS, kde se mohl každý dočíst o všech možných činnostech spolku. Proto jsem se rozhodla jednu z kapitol věnovat i Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen a popsat tak jejich činnost a práci, pomocí které chtěly členky dosáhnout již výše zmíněných cílů.

Další část bych věnovala i rozboru knihy: *Právní postavení ženy v českém právu zemském*, kterou Anděla Kozáková vydala v roce 1926 za podpory a cenných rad jejího univerzitního profesora historicko-právních oborů Jana Kaprase a za finanční podpory ženských spolků a Karlovy Univerzity. Toto její dílo je hodnotným vědeckým pramenem tehdejší doby.

1. Kritika pramenů a literatury

Zdrojů, které poskytují informace k životu a dílu Anděly Kozákové – Jírové, je velice málo. Prameny a literatura jsou k její osobě vedeny spíše do roku 1948, kdy Anděla po nástupu komunismu emigrovala a nastoupilo tak „temné období“ zmínek o její osobě. Později se můžeme tak setkat pouze se zprávou o její emigraci, možném působení za hranicemi a následné smrti. V celé diplomové práci se budu snažit shromáždit co nejvíce poznatků a informací z dostupné literatury a pramenů, které se pojí přímo s Andělou Kozákovou.

Pokud mám zhodnotit přímo prameny archivní, ty o Anděle podávají minimum informací. Literární archiv památníku národního písemnictví disponuje dvěma fondy o několika málo stránkách, které informují o Andělině názoru na studium dívek a zprávu PhDr. Albíně Honzákové o financích. Z dostupných materiálů se dá využít pouze zlomek. Jelikož článek Koedukace od Anděly obsahoval jen některé vybrané stránky a některé listy nebyly obsaženy vůbec, ztrácel její článek posloupnost a moc se z něho nastudovat nedalo. Nicméně alespoň z části si badatel vytvoří náhled názoru Anděly na její tehdejší studium na lyceu a později na Rokycanském chlapeckém gymnáziu.

Jako určitý přínosný zdroj informací použiji fond z výstřižkového archivu ministerstva zahraničních věcí, který je uložen v Národním archivu České republiky. Zde byly uloženy všechny možné zprávy o Anděle Kozákové, které informovaly o událostech jejího života v novinách a různých časopisech. Zde jsem mohla najít například informace o tehdejší snaze žen realizovat jejich úsilí o studium na univerzitě (díky nejrozličnějším výstřižkům ženských časopisů) nebo informace o emigraci a pozdější smrti Anděly. Zároveň jsem díky výstřižkovému archivu získala mnoho materiálu pro obrazovou přílohu diplomové práce.

Dále archiv národního muzea poskytuje potřebné informace ke kapitole, kterou budu věnovat spolku Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen. K této kapitole využiji i spis tohoto spolku nazvaný: *Čeho jsme docílili...: Deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS*. Je to spíše oslavný spis, pomocí kterého se Sdružení chlubí svou činností, které docílili za deset let jejich působení. Spis je výsledkem kolektivní práce, přesněji Anděly Kozákové – Jírové, dále Albíny Honzákové, Milady Holé, Žofie Skopové a Věry Babákové. Součástí spisu je i statistika pohybu studia žen v jednotlivých oborech vysokých škol v Československu (z doby ještě před vypuknutím druhé světové války), kterou vytvořila Libuše Pajerová a do spisu zakomponovala Věra Babáková. Protože je to tedy oslavný spis, musela jsem se potýkat pouze s pozitivními informacemi. V žádné kapitole tohoto spisu nebyla ani jedna věta, která by práci Anděly Kozákové nebo celého spolku, hodnotila kriticky v negativním smyslu. Protože se mi dostávalo z dostupných pramenů pouze kladných informací, pokusila jsem se vytvořit, dle svého názoru i opačný náhled. I když tento spis přinášel mnoho informací, které se mohou čerpat pro závěrečné univerzitní práce, většina z nich musí být přefiltrována a brána z druhého hlediska, aby se nevyužívali i takové poznatky ze spisu, které by byly nepotřebné nebo bezcenné. Nicméně jako zdroj informací je tento spis velice cenný a nezbytný.

Výše uvedených archivních pramenů využívá i autorka Eva Uhrová ve své knize *Anna Honzáková a jiné dámy*. V knize Anděle Kozákové – Jírové věnuje celou kapitolu a podává tak stručný, ale zato ohromně kvalitní popis života Anděly. Tato kniha je tak výborným zdrojem informací, které použiji přímo k popisu života Anděly Kozákové. Informace od této autorky budu porovnávat i s archivními prameny a informacemi z časopisů jako například: *Ženská rada*, *Všehrd* nebo *Nová síla*. Zároveň i srovnávat s poskytnutými informacemi od Stanislava Balíka a Radka Kellera, kteří rovněž čerpali v dostupných pramenech o Anděle Kozákové. Výsledkem jejich úsilí pak byla kapitola v knize *Žena v dějinách Prahy*. Stanislav Balík i nadále využíval informací o Anděle Kozákové ve svých dalších dílech, ve kterých se věnoval

notářství a dějinám právnictví. Většinou však používal stále stejných poznatků a zjištěných informací z historických pramenů.

Velmi dobrým podkladem pro tuto diplomovou práci je dílo samotné Anděly Kozákové: *Právní postavení ženy v českém právu zemském*. Pro tuto kapitolu jsem čerpala převážně pouze z tohoto díla. Snažila jsem se podat určitý rozbor knihy a zjistit náhled Anděly na ženu v historii i v současné době, kdy ona sama žila. K napsání této knihy využila dobových pramenů a znalostí z historicko-právních předmětů z dob svého studia na právnické fakultě. Bohužel dílo bylo občas dost chaoticky řazené a několik informací bylo podáváno různě. Například Anděla Kozáková ze začátku knihy mluvila o ženě jako o té, která byla naprosto rovnoprávná muži. Na druhé straně ale zase v další části knihy nebo ostatních kapitolách mluví o tom, jak žena byla často v područenství muže a i když bylo věno její, patřilo prakticky jejímu manželovi. Proto jsem musela k informacím přistupovat s nadhledem. Autorka Anděla se zde zabývá základními právy, které byly ženě dány. Od poručenství přes uzavírání manželství až po ženu jako dědičku nebo ženu jako svědku u soudu. Při psaní tohoto díla se tehdy mohla obrátit o pomoc na tehdejšího velice váženého profesora Jana Kaprase, který vyučoval na právnické fakultě historicko-právní předměty. Chtěla tak zužitkovat své znalosti, které nabyла během studia a podat tak ucelený pohled na ženu ve společnosti v průběhu historie. Jan Kapras byl pro ni v tehdejší době velice důležitou oporou a její kniha tak nesla titul dobrého a kvalitního čtení právě díky spolupráci s tímto profesorem. Její kniha vyšla roku 1926 v nakladatelství Bursík a Kohout za finanční podpory ženských spolků a Univerzity Karlovi. Toto autorčino dílo bylo její první a zároveň i poslední napsanou knihou .

Pro úvodní kapitoly diplomové práce, kterými se budu snažit popsat univerzitní život, převážně činnost studentů na Karlově univerzitě nebo přiblížit vstup prvních dívek na právnickou pražskou fakultu. Využiji dílo *Dějiny univerzity Karlovy*, čtvrtý díl, který popisuje historii univerzity v letech

1918 až 1945. Tyto roky jsou pro moji práci klíčové. Tato kniha mi pomohla objasnit, jak vypadalo studium na právnické fakultě, co přesněji toto studium obnášelo, jak takový student vypadal a zároveň, co všechno musel student splnit, aby došel k plnohodnotnému ukončení plného právního vzdělání. Tyto informace ještě doplnila kniha od autorky Jany Ratajové a kolektivu: *Pražští studenti v dějinách Prahy*, přesněji kapitola od Jiřího Peška – Pražští univerzitní studenti.

2. Studium a student na pražské Karlově univerzitě

Student Univerzity Karlovy z 19. a začátku 20. století nebyl jen nějaký obyčejný občan a prostý člověk. Byl to muž, který byl velice obdivovaný a vážený. Svůj post si vytvářel už jenom statusem studenta a díky tomuto postu byl sebevědomý, respektovaný a díky tomu se mohl těšit určité společenské prestiži. Většina studentů nastupovala na vyhlášené univerzity (nevyjímaje na pražskou univerzitu) s předpokladem, že se v budoucnosti budou věnovat politické kariéře. Když politická budoucnost studentovi nevyšla, mohl se věnovat tomuto oboru přes literaturu nebo žurnalistiku. Psali různé politické články, informovali veřejnost o nových zákonech, vyhláškách nebo nových politických událostech. Ostatně politika byla jedno z nejdiskutovanějších témat doby. Lidé v tehdejším Rakousku – Uhersku cítili určité touhy k vlastnímu národu a zajímali se tak o politiku více nežli dřív právě proto, že v ní viděli pomoc, která bude směřovat ke splnění jejich tužeb po národě. Proto se často u studentů vidělo, že byli vážní a společensky angažovaní v různých mužských spolcích apod.¹

Jak se takový student dal rozpoznat od běžného člověka? V 19. století nosil typický oděv (tzv. středostavovský) a klobouk, který byl hlavním poznávacím znakem studenta. Takový student totiž byl automaticky zařazen do střední stavovské třídy a právě tento oblek ho často odlišoval od jiných společenských tříd. Ještě než student začal studovat na univerzitě, absolvoval gymnaziální vzdělání, které studenta právě pro univerzitní život připravovalo. Často se však stávalo, že hodně studentů podstupovalo gymnaziální studium nejen kvůli nabytí nových vědomostí a jako přípravu na další univerzitní vzdělání, ale k předem určeného statutu učence. Začátkem 20. století se vše postupně měnilo a při založení nově vzniklého Československého státu se student až tak neodlišoval od ostatních lidí a

---

¹ PEŠEK, Jiří. Pražští univerzitní studenti v letech 1848-1939. In: RATAJOVÁ, Jana. *Pražský student : univerzitní studenti v dějinách Prahy : Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009* / Praha: Scriptorium, 2008 s. 48. (dále jen: PEŠEK, Jiří. Pražští univerzitní studenti v letech 1848 – 1939, s. ...)

statut učenice už nebyl tak vážený jako v dobách dřívějších, jinými slovy studenti ztráceli na vážnosti ve společnosti.²

I když se zdá, že pokud byl člověk (především muž) studentem, bylo jednoduché se zařadit do střední třídy společenské vrstvy, tak jednoduché to zase nebylo. Studium obnášelo mnoho problémů a nepříjemností. Například finanční stránka studenta nevypadala nejlépe a mnoho studentů Karlovy univerzity muselo tak skončit se svým vzděláváním a sehnat si práci a živit tak svoji rodinu nebo zaopatřit sám sebe. Co se týkalo studia, musel student mít dostatek financí na kupování učebnic nebo knih, platit nájem, kde bydlel po dobu svého studia a samozřejmě další finance musel dávat stranou na jídlo a pití. Takové studium i v tehdejší době vyšlo na obrovské peníze a proto muselo být většinou podporováno penězi z domova. Pokud pak nebylo finanční podpory od rodiny, museli se studenti poohlížet po pracovních nabídkách, které následně vykonávali ve svých volných chvílích mezi přednáškami a zkouškami. Většinou to byly pomocné práce u advokátů, lékařů nebo v obchodech. Tato finanční náročnost se však netýkala pouze studia univerzitního, ale už i studia gymnaziálního, které na univerzitní život připravovalo (díky výuce latiny a řečtiny). Dalo se předpokládat, kdo bude dál po gymnaziálním vzdělání studovat na univerzitě.³

Po vypuknutí první světové války přicházely i velké změny v univerzitních místnostech. Velká část studentů i mladých profesorů odcházela na fronty a tak posluchárny na Karlově univerzitě značně prořídly. Výrazně ubylo hlavně mladých studentů a tak se postupně starší profesori smiřovali s tím, že chlapce v posluchárnách nahrazují dívky.⁴ *„Úhrnný počet zapsaných mužů poklesl v roce 1916/17 na 1692, což bylo jen 39% ve srovnání s 4296 studenty v roce 1913/14. Počet studentek ve stejném*

---

² HAVRÁNEK, Jan. *Univerzita Karlova, rozmach a perzekuce 1918 – 1945* in POUŠTA, Zdeněk – HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918 – 1990)*, Praha, Karolinum 1998, s. 19 (dále jen. HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy, Univerzita Karlova, rozmach a perzekuce 1918 – 1945*, s. ...)

³ PEŠEK, Jiří. *Pražští univerzitní studenti v letech 1848 – 1939*, s. 48

⁴ Tamtéž s. 55

srovnání vzrostl ze 444 na 704, takže počet všech posluchačů poklesl jen o 49 %. Na frontu odešli i mnozí mladší učitelé.“⁵

Přítomnost dívek na univerzitě byla velkou změnou. Do poloviny 19. století totiž vzdělávání dívek zůstávalo jen málo vídanou záležitostí a dívka v těchto dobách byla vychovávána spíše jako řádná hospodyně nežli živitelka rodiny. Ale po polovině 19. století se začal měnit charakter vzdělávání dívek. To už nebylo zaměřeno tolik na praktické činnosti (šití, vaření, stolování apod.) a i samotné dívky přestávaly dávat přednost manželství před studiem.⁶ V tomto období se můžeme setkat s prvními zastánci dívčího vzdělání. Například Karel Slavoj Amerling, který měl velký podíl na založení vyšší školy pro chlapce i dívky. Dalším byl Vojta Náprstek, který se podílel společně s Karolínou Světlou na vzniku Vyšší dívčí školy. Druhá polovina 19. století je i spojena se založením dívčí střední školy a to hlavně gymnázia Minerva. Od té doby bylo bráno toto gymnázium jako příprava dívek na univerzitní vzdělání, i když ještě dlouho trvalo, než na gymnáziu Minerva mohla probíhat řádná maturita. Ta byla povolena až díky výnosu z 15. února 1895 zemskou školní radou, ale pouze externě na Akademickém gymnáziu. Později (přesněji roku 1908) bylo dáno Minervě právo veřejnosti, tedy právo vlastní maturity, která opravňovala absolventky ke studiu na univerzitě.⁷ Žena na univerzitě se u nás objevila už v roce 1878, kdy dívky mohly začít studovat na univerzitách Předlitavska (ale pouze hospítovat se souhlasem vyučujícího). Až v roce 1880 promovaly první dvě známé české ženy ale bohužel v cizině. Byly to Bohumila Kecková a Anna Bayerová. Jejich vystudovaná profese jim ale nebyla povolena k praktikování v jejich rodné zemi a tak se museli do konce života žít v cizině. Od roku 1896 pak byl ženám otevřen vstup na filosofickou pražskou fakultu. Lékařky a

---

⁵ HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy, Univerzita Karlova, rozmach a perzekuce 1918 – 1945*, s. 19 - 20

⁶ MACHAČOVÁ Jana: *Žena v 19 století jako „přívěšek“?* in LENDEROVÁ Milena, *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie*: Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s.209-214 ISBN 80-719- 4920-5.

⁷ LENDEROVÁ, Milena. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 358. ISBN 978-807-1069-881. Dále jen LENDEROVÁ *Žena v českých zemích*

filosofky se tedy objevovaly jako první ženy s vysokoškolským titulem. Na právničky si budoucí Československá republika ještě musela počkat.⁸

Po první světové válce pak k dívkám v posluchárnách přibyli i studenti ze sociálně slabších vrstev, vysloužilí vojáci, političtí emigranti nebo přicházeli ze zemí ohrožených občanskou válkou nebo ze zemí spojených s náboženskou nesnášenlivostí. V posluchárnách obou univerzit byli zastoupeni nejvíce Češi, Slováci a Němci. Dále pak studenti z Chorvatska, Srbska a Bulharska, Ruska, Ukrajiny nebo Běloruska. Proto bylo pro studenty skvělou příležitostí i to, že se univerzita účastnila několika mezinárodních vědeckých akcí. Studenti se tak mohli účastnit nejrůznějších přednášek světových profesorů a učenců. Stále však byla univerzita rozdělena na část českou a část německou. Zahraniční studenti nebo spíše uprchlíci se více objevovali na německé části univerzity.⁹

Po příchodu nových politických událostí, jako byl vznik samostatné Československé republiky, bylo však nevyhnutelné vyřešit vztah obou těchto univerzit. Ideu na vyřešení jejich vztahu přinesl František Mareš, který podal návrh zákona o rozdělení univerzit. Ten byl přijat a pojmenován jako Lex Mareš, jež byl konečným zákonem a vycházel ze tří upravených poslaneckých návrhů. Přesněji to byl zákon z 19. února roku 1920 č. 135 sb. *„Česká universita jest pokračovatelkou starobylého vysokého učení Karlova. Jméno obou pražských univerzit ustanovená zákonem ze dne 28. února 1882 č. 24 ř. z.: Česká univerzita Karlo-Ferdinandova a Německá universita Karlo-Ferdinandova se zrušují. České universitě se vrací jméno Universita Karlova. O jménu Německé university rozhodne se zvláštním zákonem.“*¹⁰ Zákon byl projednáván dost dlouho a dramaticky. Jak již jsem psala, měl tři předchozí návrhy, které nebyly schváleny. Měly vyřešit poměr pražských univerzit. První návrh byl vrácen školskému výboru a druhé znění bylo vráceno

---

⁸ Tamtéž s. 447 - 449

⁹ PEŠEK, Jiří. *Pražští univerzitní studenti v letech 1848 – 1939*, s. 55

¹⁰ POLÁČEK, Bohumil. *Právnícké tituly v průřezu dějin*. Praha: [B. Poláček], 2010. ISBN 978-80-254-7281-1. s. 40 (dále jen: POLÁČEK, Bohumil, *Právnícké tituly v průřezu dějin*, s. ...)

sněmovně prezidentem republiky.¹¹ Tak si postupně počínala nově vzniklá republika, která (později podle Němců) začala Němce postupně vytlačovat, protože už i na univerzitě vznikaly nacionální myšlenky. České univerzitě oficiálně patřilo Karolinum, stejně tak jakostné insignie, pečetidla, univerzitní archiv nebo obrazy a knihy. Německá univerzita mohla užívat dosavadní prostory Karolina do té doby než by pro ní byla vybudovány nové prostory, kde by mohla pořádat své přednášky.¹²

Podle těchto událostí nebylo nic s republikou a národem českým tak spojeno jako pražská Univerzita Karlova, ta univerzita, která při svém založení pozvedla Prahu na vysněné místo všech potencionálních studentů. Více propojená s českým lidem byla i díky tomu, že na začátku dvacátých let 20. století se otevřely dveře právnické fakulty dívkám. Celkově se pak navýšil počet všech studentů. Podíl dívek se ve třicátých letech navýšil až na 10% všech studentů, v letech 1935/1936 i následný akademický rok podíl dívek na univerzitě dosáhl pak svého vrcholu a vyšplhal se až na 13,5%. To se týkalo hlavně podílu studentek na lékařské fakultě a studentek právních oborů. Po těchto letech podíl studentek mírně klesl, ale poté se opět vyrovnal a později dokonce překročil i hranici 14%. U studentek, co studovaly přírodní vědy, to bylo trochu jiné. O toto studium byl o dost větší zájem a podíl studentek pak překročil dvacet procent a ke konci třicátých let se podíl vyšplhal na třicet procent studentek. Zájem byl hlavně o studium farmacie a filosofie. Fakulta filosofie měla v akademickém roce 1918/ 1919 38,1% podílu studentek a počet rychle stoupal (s občasnými mírnými poklesy).¹³

2.1. Studium na právnické fakultě Univerzity Karlovy

---

¹¹ HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy, Univerzita Karlova, rozmach a perzekuce 1918 – 1945*, s. 23

¹² POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*, s. 40

¹³ HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy, Univerzita Karlova, rozmach a perzekuce 1918 – 1945*, s. 26

Thunova reforma (podle ministra školství Lea Thuna) vytvořila po polovině 19. století systém odpovídajícího vzdělání, které bylo vyhovujícím vzděláním i v budoucích časech, přesněji až do druhé světové války. Zvýšená pozornost byla orientována na obory státněvědecké a publicistické, na které byl kladen velký důraz.¹⁴ „*Velmi pozitivní myšlenkou bylo volání po zvýšené prestiži právnického doktorátu, který byl právě v první polovině 20. století ohrožován tím, že dosažení akademického titulu se stalo běžným dovršením vysokoškolského vzdělání.*“¹⁵ Od té doby se tak vžilo to, že každý právník, který složil všechny zkoušky, tak jak měl, získal doktorský akademický titul nebo také můžeme říci i titul *doctor juris* (Dr. Jur.) jako doktor věd právních a státních.¹⁶

Studium muselo být v některých částech upraveno s reakcí na nové československé právní normy, které samy často upravovaly studium na fakultách. Například zákon č. 290 z 27. května roku 1919 nařizoval prozatímní úpravu studia a státních zkoušek na právnické fakultě, pak zákon č. 68/1893 nahrazoval původní Rakousko-Uherské předměty, předměty novými československými. Ze studijního programu této fakulty měly být vyřazeny všechny předměty, které měly něco společného s Rakouskem – Uherskem. Úkolem bylo, aby dosavadní Rakousko – Uherský právní řád byl nahrazen novým československým, který bylo důležité vytvořit tak, aby souhlasil s novými předpisy státu. Důležitý byl i z toho hlediska, že bylo potřeba nových právních norem pro Slovensko a Podkarpatskou Rus, protože všude platily jiné právní normy a bylo tak povinností Československa je unifikovat. Na to mělo reagovat právě i právnické studium na právnické fakultě Univerzity Karlovy.¹⁷ Dále československé, všeobecné a rakouské právo bylo nahrazeno výukou práva ústavního.¹⁸ Na fakultě vznikl i nový takzvaně hybridní předmět,

---

¹⁴ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*, s. 40

¹⁵ Tamtéž s. 41

¹⁶ Tamtéž s. 41

¹⁷ URFUS, Valentin.: *Právnická fakulta 1918 – 1945*, in POUSTA, Zdeněk – HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918 – 1990)*, Praha, Karolinum 1998, s. 69 (dále jen: URFUS, Valentin. *Dějiny Univerzity Karlovy 1918 – 1945, právnická fakulta 1918 – 1945*, s. ...)

¹⁸ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*, s. 41

který byl pojmenován jako Dějiny veřejného a soukromého práva ve střední Evropě. Ten vyučoval o minulých právních normách v Německu i v Habsburské monarchii. Tento předmět byl vlastně jakýmsi pozůstatkem toho, co bylo běžnou náplní právnického studia ještě před několika lety.¹⁹ „Podle nařízení vlády č. 235 ze dne 28. Dubna 1919 o některých změnách rigorosního řádu pro fakulty věd právních a státních, mohli být připouštěni ještě v témže semestru přísné zkoušce doktorské ti, kteří vykonali v osmém semestru státní zkoušku judiciální nebo státovědeckou s prospěchem alespoň dobrým.“²⁰ Magisterský titul, který známe v dnešní podobě, tehdy neexistoval. Doktorát na právnické fakultě předpokládal tak absolutorium na univerzitě, což obnášelo osm semestrů na fakultě právnické a následné splnění třech rigorózií, o kterých se zmíním níže.

Dále na základě nařízení Ministerstva školství č. 324 ze dne 4. května roku 1920 měla být koncipována novela původního rakouského Ministerstva kultu a vyučování, která mluvila o třech zkouškách – rigoróz. První zkouška se složila většinou v pátém semestru studia. Takzvaně historicko-právní zkouška se skládala z římského církevního práva, dějin práva ve střední Evropě a dějin práva v území Československé republiky. Druhá zkouška se nazývala zkouškou judiciální a skládala se na konci studia společně se zkouškou státovědeckou. Zkouška judiciální se skládala z československého práva soukromého, obchodního a směnečného. Dále civilní soudní řízení, československé právo i řízení trestné. Ve třetí zkoušce (státovědecké) musel student splnit právo ústavní, nauku správní a československé správní právo, právo mezinárodní a politickou ekonomii. Student musel splnit tedy všechny tyto tři zkoušky neboli rigoróza, aby získal titul JUDr. a tak mohl vykonávat advokacii. Pokud tedy složil student tyto všechny zkoušky a měl splněnou standardní dobu studia (to je osm semestrů), ukončil své studium a poté

---

¹⁹ URFUS, Valentin. *Dějiny Univerzity Karlovy 1918 – 1945, právnická fakulta 1918 – 1945*, s. 73

²⁰ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*, s. 42

většinou docházelo k tomu, že se čerstvý absolvent ucházel o práci ve státní službě.²¹

Právnická fakulta přestávala pomalu, ale jistě být školou, která jen pomocí pedagogických praktik předává jen vědecké poznatky, které získávala vědeckou prací. Její studium začalo odkazovat na československý právní systém, aby se čerství absolventi mohli lépe orientovat v následné praxi a tak mohli své povolání vykonávat co nejlépe. Na tom se podílely však i univerzity z jiných částí země. Své právnické fakulty založily na stejném typu studia, jako v Praze i v Brně a Bratislavě. Univerzita v Bratislavě měla naprosto jiné postavení oproti dalším univerzitám. Ze všech tří univerzit byly nejžádanější právě univerzita v Praze a v Brně. I když by se dalo předpokládat, že musely tyto dvě univerzity spolu nějak spolupracovat a mít něco společné, postupem času se začaly od sebe odlišovat, protože právě v Brně se objevila myšlenka normativismu, která zasahovala do studia na univerzitě. Ta byla pražské právnické fakultě naprosto odcizena a snažila se zaměřit spíše na tradiční pozice studia.²²

2. 1. 1. Obory historicko-právní

To, proč jsem zvolila i tuto podkapitolu bylo, že historické obory v meziválečném období patřily k hlavním kurzům právnického studia. Na právnické fakultě tyto obory zaštiťoval profesor Jan Kapras, který byl značně spojen s postavou Anděly Kozákové. Pomáhal jí s její knihou: *„Právní postavení ženy v českém právu zemském“* a byl to zastánce studia žen na fakultě. Jan Kapras byl habilitován v roce 1905 a profesorem se stal roku 1917. Na právnické fakultě vyučoval, jak jsem již zmínila výše, české právní dějiny nebo právní dějiny zemí Koruny české. Takto popisuje Valentin Urfus Kaprasovu činnost na právnické fakultě: *„Kapas dovedl povýšit starší*

---

²¹ Tamtéž s. 42

²² URFUS, Valentin. *Dějiny Univerzity Karlovy 1918 – 1945, právnická fakulta 1918 – 1945*, s. 70

*státoprávní linie českého dějepisectví na vyšší úroveň soustavného výkladu, který byl schopen tlumočit celkový obraz minulosti českého státu jeho státoprávního postavení, státního zřízení a podat i základní rysy vývoje jeho právního řádu.“*²³ Sám Kapras byl později autorem učebnice, která pomáhala právníkům historikům se studiem a zároveň je ovlivňovala v jejich dalším zaměření. Jako příklad můžeme uvést Andělu Kozákovou a její dílo: „*Právní postavení ženy v českém právu zemském*“, kterému budu níže věnovat celou kapitolu. Jan Kapras dokonce pracoval nezávisle na české historické škole, která byla spjata s generací Gollových žáků. V roce 1938 se pak stal ministrem školství, kdy úřadovala Beranova vláda a zůstával jím až do protektorátní Eliášovy vlády, přesněji do roku 1942.²⁴

Obor historicko-právní mělo na starosti více tehdejších profesorů a učitelů. Například v roce 1930 byl pro tento předmět habilitován Josef Kliment (nejvyšší sekretář správního soudu), a v roce 1932 zase Václav Vaněček, který se věnoval ve svém životě několika monografiím o středověkých českých právních dějinách. Jeho zájem se orientoval hlavně na období přemyslovské. Právnická fakulta však musela reagovat na nově vzniklé události a vytvářela nové položky studijního programu. Například vytvořila dějiny veřejného a soukromého práva ve střední Evropě, které spadaly pod historicko-právní obory. Protože to byl předmět, který vznikl z náhlé potřeby byl dost nepromyšlený a neujasněný.

2. 1. 2. Studenti právnické fakulty

Počátkem první světové války došlo k velkému narušení počtu učitelského sboru a fakulta se tak stala školou spíše druhé generace českých vysokoškolských učitelů.²⁵ Po vzniku nového Československého státu byla pro právnickou fakultu převzata organizace studia ještě z dob Rakouska-

---

²³ Tamtéž s. 88

²⁴ Tamtéž s. 89

²⁵ Tamtéž s. 69

Uherska. Období od roku 1918 do roku 1938 znamenalo pro právnickou pražskou fakultu opravdu mnoho, protože docházelo k novým změnám.²⁶

Co se týče studentů, počet posluchačů v meziválečném období byl velmi dobrý. Ve dvacátých letech dokonce dosahoval dvou tisíců studentů v polovině třicátých let se počet navýšil na pět tisíc. Za tyto velká čísla může i přítomnost žen v posluchárnách fakulty, které se jim otevřely v roce 1918. Jejich počet rostl ale velice pomalu. První rok po otevření se objevil obrovský boom v přijetí přihlášek od dívek, následně ale počet přihlášek klesal. Až po nějaké době, zhruba ve třicátých letech 20. století, došlo k mírnému zvýšení dívek na celkových deset procent podílu dívek ze všech studentů právnické fakulty.²⁷

2. 1. 3. Poplatky za studium právnické fakulty

Počet studentů na právnické fakultě ovlivňovaly i poplatky studia, které byly důležitou součástí studentského života. Již výše jsem uváděla, že takové studium bylo velice finančně náročné a ne každý student si mohl dovolit platit drahé knihy, ubytování a další věci se studiem spojené. Co se týkalo právnické fakulty, promoční taxa byla stanovena na 120 korun československých, každá státní zkouška (jako historicko-právní, judiciální a státovědecká státní zkouška vyšla pak na 100 korun československých. To znamená, že už jen za složení státních zkoušek, každý student musel vytáhnout ze svých úspor 300 korun, aby se mohl vůbec věnovat advokacii. Později zákon č. 680 z roku 1920 upravil, že se za každou státní zkoušku nebo rigorózum platilo po 280 korunách. Za promoci každý student platil 300 korun. Většina z těchto poplatků se pak dělila mezi různé lidi, pracující na fakultě (jako například mezi předsedu zkoušející komise, zkušebního komisaře, kancelářský fond, rektora a další profesory). Ovšem bylo

---

²⁶ Tamtéž s. 69 - 70

²⁷ Tamtéž s. 73

přihlédnuto i k možnosti, že student nemá tolik financí, aby zaplatil všechny poplatky za rigoróza nebo poplatky spojeny s průběhem studia. V takovém případě bylo nemajetnému studentovi placení tax výjimečně odpuštěno.²⁸

Dalšími poplatky, které souvisely s průběhem studia, bylo zápisné. To se pohybovalo okolo třiceti korun československých, za každý semestr se pak platilo po deseti korunách a vydání studentova absolutoria vyšlo na dvacet korun. Cizinci, kteří studovali na právnické fakultě, platily u každé položky pak vždy částku o polovinu vyšší. Naopak, jak jsem již zmiňovala výše, u některých studentů byly poplatky za studium výjimečně odpuštěny a to jen v případě, měl-li student s existenčními problémy výborný prospěch.²⁹

Ať už studium bylo jakkoliv drahé nebo finančně náročné většina studujících se snažila překonat všechna úskalí, která je dělila od jejich vysněného povolání. Z čerstvých absolventů právnické fakulty se většinou stávaly vážené osoby ve společnosti a veřejném životě. Noví „právníci“ se věnovali vystudované profesi nebo působili zpravidla jako spisovatelé, reportéři nebo novináři. K takovým povoláním měli velice blízko.³⁰

2. 1. 4. Právnické fakulty zpřístupněny ženám

Je začátek 20. století, těsně po skončení první světové války a těsně po vzniku samostatné Československé republiky a nastává převratná změna na právnické fakultě University Karlovy. Tato změna spočívá v tom, že dívky a ženy se mohou zapisovat na právnické fakulty jako hospitantky. I když fakulty filozofie a medicíny byly ženám otevřeny již za dob Habsburské monarchie, první studentky se objevují na právnických fakultách roku 1918 po vzniku

---

²⁸ POLÁČEK, Bohumil, *Právnické tituly v průřezu dějin*, s. 42 - 43

²⁹ Tamtéž s. 43

³⁰ KEJŘ, Jiří. *Dějiny pražské právnické univerzity*. Praha: Karolinum, 1995. , s. 60 ISBN 80-7184-016-5 (dále jen: KEJŘ, Jiří. *Dějiny pražské právnické univerzity* s. ...)

Československé republiky. I tak to byla obrovská novina. Byl to další krok, jak ženám otevřít veškeré vysokoškolské studium.³¹

Často se stávalo, že po zhruba dvou letech dívky zklamaně opouštěly školu nebo přecházely na filosofickou fakultu, protože zde nemohly složit zkoušky, ale už taková událost byl krok vpřed. Samostatné vzdělávání a otevření poslucháren právnické fakulty braly ženy jako obrovskou výhodu a některým to i stačilo. Příkladem bylo to, že ženám právně studium bylo umožněno, ale těch práv buď nevyužily a nebo jim stačilo pouze na přednášky docházet, pouze se sebevzdělávat a neměly potřebu skládat zkoušky. Druhou skupinu žen však tato skutečnost motivovala k tomu, že začaly žádat o plnohodnotné studium práv, posílaly žádosti a prosby na Ministerstvo školství o povolení řádného studia. Ale tato možnost byla ještě na mnoho let v nedohlednu. Do takového boje bylo potřeba žen typu Elišky Krásnohorské, které by chodily od domu k domu, ťukaly na dveře hlavních představitelů státu, psaly nespočet dopisů a byly by odhodlány stůj co stůj si jít za svým snem právnického vzdělání. Takových žen a dívek moc nebylo.³² Mnoho žen, které zažily určitý neúspěch v jejich úsilí o studium, se raději uchýlilo k domácím pracím, péči o rodinu a manželství, jak v tehdejší době bylo pro ženu běžné.

Důležitou osobou, která pomáhala v boji za společná studia mužů a žen, byla Františka Plamínková. Tato dáma byla poslankyní v říšské radě a zasloužila se o volební právo žen, dále byla také senátorkou Národního shromáždění. Nezasloužila se pouze o volební právo žen, ale i o zrovnoprávnění žen ve studiu. To hlavně díky různým ženským spolkům, se kterými spolupracovala. Proto byla brána jako průkopnice ženských práv v nově vzniklém Československu.³³

---

³¹ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. s. 110, ISBN 978-80-7035-545-9. (dále jen BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*, s....)

³² UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*. Vyd. 1. Česko: E. Uhrová, c2012, s. 210. ISBN 978-80-260-3152-9. (dále jen UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy* s.....)

³³ Tamtéž s. 211

28. října 1918 bylo schváleno otevření poslucháren ženám, řádným posluchačkám.³⁴ Tímto datem tak mohly ženy nastupovat k řádnému studiu na právnické fakulty. Proto bylo zapotřebí, aby se univerzity tímto výnosem řídily. Přestože by se mohlo zdát, že to je banální věc a školy by dokázaly ze dne na den přijímat dívky za studentky, opak byl pravdou. Záleželo i na mnoha profesorech tehdejší fakulty, jak se novému nařízení přizpůsobí a jak školy dokážou pohotově na toto nové schválení reagovat.³⁵ Přiznejme si, že profesori na fakultě byly osoby, se kterými by se dívky setkávaly každý den a pokud by tito lidé byli proti jejich studiu a dávali by jim to najevo, nikomu by se v takovémto prostředí nechtělo studovat. Nicméně 8. listopadu byla svolána schůze, profesorského sboru právnické fakulty, na které byl přijat návrh profesora Josefa Vančury: „*K studiu na právnické fakultě mohou být zapsány jako řádné posluchačky ženy za stejných podmínek jako muži počínaje zimním semestrem 1918/1919.*“ Z dostupných materiálů následně víme, že jediným, kdo se vyjádřil proti tomuto návrhu, byl Cyril Horáček, který byl specialistou v oboru národního hospodářství a také tento předmět vyučoval.³⁶ Díky tomu bylo naplněno úsilí bojovnic za práva žen studovat na právnické fakultě. Tím se dá také říci, že celý proces úsilí o studium byl završen. Ale opak je pravdou. Přijetím návrhu profesora Vančury celá cesta teprve začíná.

Další dny se projevil mnohonásobně zvýšený zájem mladých žen o právnické studium. Protože tato událost byla něčím úplně novým, nevyzkoušeným a pro dívky něčím i přitažlivým, zvedal se zájem o toto studium v neočekávané míře. Do konce školního roku bylo zapsáno zhruba osmdesát žen posluchaček, jejichž přítomnost pak legalizoval ministerský výnos z 22. dubna 1919. Na první právničku se čekalo od první filozofky dlouhých dvacet let.³⁷ Nicméně po zapsání prvních právniček ke studiu roku 1918 se první graduovaná právnička objevila roku 1922 - 1923. Dlouho se

---

³⁴ Národní politika 22. 12. 1992

³⁵ KUKLÍK, Jan, a kol. *Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze*. The Faculty of Law of Charles University in Prague. Praha: Havlíček Brain Team, 2008, s. 24 – 25, ISBN 987-80-87109-09-0

³⁶ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*, s. 110

³⁷ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 215-216

nenechaly pobízet ani Masarykova univerzita v Brně, německá univerzita v Praze nebo Komenského univerzita v Bratislavě a také se otevřely nově i jejich posluchárny ženám. I když ženské studium bylo oficiálně povoleno, setkávalo se zprvu s problémy, které byly projevem negativní odezvy na tuto novou událost.³⁸

I přestože nově otevřená právnická fakulta pro dívky byla vítanou událostí a v prvních letech se zaznamenával obrovský zájem uchazeček, v dalších letech počet studentek na pražské univerzitě nestoupal. Například v akademickém roce 1918/1919 bylo zapsáno osmdesát řádných posluchaček a padesát hospitantek, což bylo zhruba 3,4% z celkového počtu řádných posluchačů. Následně v roce 1923 /1924 bylo zapsáno pouze čtyřicetpět dívek. To znamená, že zájem o studium klesal. Určitý vzrůst zájemců ženského pohlaví o právnické vzdělání je zaznamenán v roce 1932/1933, kdy počet zapsaných vzrostl na 10% žen z celkového počtu studentů. Stále se však zaznamenával větší zájem o obory spojené s medicínou, přírodovědou, farmacií nebo filozofií.³⁹ Utichající zájem se dá vysvětlit tím, že ženy nechtěly vstupovat do státních služeb, když v nich sídlil pocit, že stát nedělá nic pro ně. Na veřejnosti se také ukazovalo, že nově graduované právničky si nemohly sehnat práci ve svém oboru, jak ve veřejném nebo ve státním sektoru. Když tedy viděly realitu po studiu některých právniček, raději se chtěly realizovat v jiných oborech nebo opět využily tradičnějšího řešení, což znamenalo: stát se dobrou manželkou.

Všeobecně od roku 1918 a následujících letech národ pociťoval velké ztráty kvůli válce. V ulicích byl cítit neklid a trýznivé zážitky čtyř let bojů. Po vzniku republiky však ústava ženám zaručovala přibližně stejná práva jako mužům. Vytvářely se různé ženské spolky a kluby pro boj nejen za emancipaci žen, ale i za práva na studium a následně i za právo pracovat. Ženy už nemusely tak vehementně chodit od domu k domu, psát petice a projevovat své zájmy na každém kroku. Současná situace jim však ukázala i

---

³⁸ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*, s. 110

³⁹ Tamtéž s. 110

zápornou stránku života. Jejich naděje se ztrácely v problémech společnosti. Domnělá ženská rovnoprávnost v reálu neexistovala. Takže se musely ženské kluby zapojit do budování demokratického svobodného státu a nějak se uplatnit. Například lékařky se uplatňovaly v péči o sirotky, architektky projektovaly domy nebo byty a inženýrky chemie se orientovaly v potravinářství. Právničky musely zase bojovat za uplatnění v soudnictví, notářství a na místech, která si žádala právnické vzdělání (hlavně ve státních službách). Trvalo ještě mnoho let, než se čerstvě vystudované dívky dostaly k těmto kariérním postům⁴⁰

Ve stejné době se například v Itálii už objevují první docentky práv, ve Francii se první advokátka zapsala do společnosti již v roce 1900. V Anglii se zase objevila první advokátka až v roce 1922. Anglická společnost se zároveň zaměřovala na problém oděvu a vzhledu ženy při soudních líčení, který má reprezentovat. Musely nosit paruky a jednoduchý černý nebo tmavý plášť s dlouhými rukávy. Od přelomu století jsme mohly najít správní úřednice, advokátky a notářky již ve Spojených státech amerických, Švédsku, Norsku a Austrálii. V Německu zase byly přijaty dívky na právnickou fakultu, sice pořád jako hospitantky, ale přece už v roce 1870 a od roku 1921 už mohly za řádná studia obdržet diplom. To jediné co se jen tak ve světě najít nemohlo, byla žena soudkyně. K tomu měl svět ještě hodně daleko.⁴¹ Celý svět si nejspíš myslel, že takový post potřebuje kvalitu a vlastnosti muže, kterými není žena vybavena. Žena jako taková je více citlivá než muž a nemůže tak soudit ostatní příslušníky státu, pokud bude do případu zaplétat své city a neoprávněný soucit.

Jak už jsem naznačovala, v soudní praxi se proti ženám s právnickým vzděláním zvedl největší odpor. Žena v roli soudkyně bylo něco (pro tehdejší společnost) nepředstavitelného. Proto se lidé s právničkami setkávali pouze ve funkci zapisovatelek při ústním jednání.⁴² Jiných míst ve státních nebo

---

⁴⁰ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 216-218

⁴¹ Všehrd 1923, s. 199 – 202

⁴² UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 227-228

veřejných službách prostě pro ženy nebylo. Ať už se čerstvá právnička snažila sebevíc a mohla se vyznačovat sebelepšími právníckými kvalitami, zájem o ní na pracovním trhu v této profesní oblasti nebyl.

U nás do roku 1929 bylo v advokátní praxi zaměstnáno zhruba padesát právníckých koncipientek a z toho pouze dvě byly vystudované advokátky.⁴³ Ministerstva v Českých zemích se ženské právnícké přítomnosti bránila zuby nehty. Zlom přišel, když Františka Plamínková získala na stranu vystudovaných dívek a žen pražského primátora Karla Baxu a předsedu Ústředního sociálního sboru hlavního města Prahy Petra Zenkla. Díky tomu v roce 1926 magistrát přijal první čtyři právničky. Mezi nimi i Miladu Horákovou, za svobodna Královou, později za vykonstruovaného procesu odsouzenou za velezradu. Postupně se tak právničky dostávaly do nejrůznějších institucí, kde se mohly věnovat své vystudované profesi.⁴⁴ Za to, že se konečně začaly ženy nebo dívky objevovat v těchto službách, mohly právě tyto první právničky, které zde byly zaměstnány. Osvědčovaly se ve své profesi a ukazovaly tak, že není možné mít nějaké pochyby nad jejich prací.

V akademickém roce 1923/ 1924 získalo titul z právnícké fakulty v Praze celkem devatenáct posluchaček. Mezi nimi byla například i Jarmila Veselá nebo Matylda Wíchová a Anděla Kozáková, o kterých se zmiňuji níže. V Brně promovaly první čtyři ženy až v akademickém roce 1924/ 1925.⁴⁵

První československou advokátkou se stala Matylda Wíchová, která 12. června 1928 složila advokátní zkoušku. V roce 1923 po promoci (a pětileté praxi) pracovala jako advokátní koncipientka v Králodvorské ulici v Praze 1 a otevřela si vlastní kancelář. Nechala se zároveň zapsat do registru obhájkyní.⁴⁶ Jestli měla dostatek klientů, aby jí advokátní kancelář vydělávala na živobytí, se můžeme pouze domnívat. Určitě však mohla najít mnoho klientů z řad českých žen.

---

⁴³ Ženská rada 1929, s. 146

⁴⁴ UHROVÁ, Eva, *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 227

⁴⁵ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*, s. 110

⁴⁶ Nová síla 1928, č. 25-26

Zároveň první studentkou na právech a první docentkou se pak stala Jarmila Veselá, která získala svoji docenturu roku 1928. I ona měla těžké životní osudy po ukončení studia. Například po složení doktorátu roku 1923 pracovala naprosto bezplatně dva roky v soudnictví. Jak dokázala bez platu vyjít existenčně, to se můžeme pouze domnívat. Začala pracovat na ministerstvu spravedlnosti, kde se po dvou letech dostala na post asistentky kriminologického ústavu Univerzity Karlovy.⁴⁷

Nakonec byla advokátní profese ženám umožněna zákonem 40/1922 Sb. z 31. ledna 1922.⁴⁸ To ovšem nic neznamenalo (jak budu vysvětlovat níže). Zákon pouze ženám pomohl k vytoužené profesi, ale mnoho míst, kde by ženy mohly získat post, bylo proti a nepřizpůsobovalo se novým skutečnostem.

Muže se však tvrdit, že díky všem těmto událostem a úsilí určitých osob se stala vysoká škola jedinou půdou pod kontrolou státu, kde si ženy s vášní studující paragrafy dobyly rovnoprávnost.

3. Dějiny notářství

3. 1. Pojem notář

Slovo notář jako takové je odvozeno od označení těsnopisné zkratky, latinsky „nota“. Původně se prý tímto výrazem označovali lidé, kteří byli znalci rychlého psaní a zapisovali tak líčení ze senátů nebo události ze soudních procesů. Ve čtvrtém století pojem notarii nesl význam pro označení písaře císařské kanceláře. Od nich se dostalo jméno notářství, i když neměli

---

⁴⁷ Ženská rada 1928, s. 133

⁴⁸ UHROVÁ, Eva, *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 226

s dnešním notářstvím nic společného. Za předky notářů můžeme označit lidi, kteří sepisovali smlouvy a různé listiny.⁴⁹

Ve středověku byl za notáře považován člověk, který se zabýval koncipováním a psaním listin v rámci právní kanceláře. V této době už tedy můžeme tvrdit, že nějaká podobnost tehdejšího notáře a dnešního notáře se objevuje. Osoby, které vykonávaly notářské řemeslo, pak byly většinou do tohoto zaměstnání jmenovány papežem, císařem (panovníkem) nebo subjekty, které měly právo sepisovat veřejné listiny. Oproti tomu současné notářství zařazujeme do okruhu latinského notářství, konkrétně pro Českou republiku. Specifikem pro toto latinské notářství je, že navazuje na římskoprávní tradici notariátu.

Celé dějiny notářství proto mají podobné osudy jako římské právo ve středověku a novověku. Souvisí i s pádem Západořímské říše, kdy se notářství odlišně vyvíjelo jak v západní, tak i ve východní Evropě. O tom, jaké předpisy museli dodržovat notáři v Byzantské říši, vyprávěla Eparchova knížka. Když tehdy například někdo žádal o přijetí za notáře, musel být zvolen na základě hlasování a dále pak musel být prověřen předsedou komory a jeho notářů. Prověřovalo se hlavně, zda má potřebnou znalost zákonů k vykonávání notářské praxe, zda umí psát a také zda dokáže zachovat mlčenlivost a nevyzradí nějaká svěřená tajemství. Takže toto povolání nemohl vykonávat jen tak někdo, ale jen spolehlivý a vážený člověk. Dále měl být člověk, vykonávající notářskou praxi, zbožný, vzdělaný a dostatečně inteligentní na to, aby včas dokázal v listinách (nebo před zápisem do listin) zjistit případné podvody nebo nesrovnalosti. Přijetí římského práva se objevilo jak v soukromém, tak i ve veřejném právu. Ovlivnilo i státoprávní uvažování ve Svaté říši římské. Odlišně se vyvíjelo notářství v zemích se systémem „*common law*“ (s angloamerickým právem). Zde se notářství nevyvíjelo jako specializovaná právnická profese s vlastní samosprávou.⁵⁰

---

⁴⁹ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*, s.17

⁵⁰ Tamtéž s. 18 - 19

3. 2. Notářství v letech 1918 – 1938

Pro přiblížení notářství jako takového je nutné charakterizovat notářské období, ve kterém figurovala Anděla Kozáková Jírová. Jsou to léta 1918 – 1938. To je období, kdy Anděla studovala a nastupovala do praxe. Díky světovým událostem (nově vzniklé státy po první světové válce, hospodářské obnovy států po válce apod.), nově vzniklé Československo působilo jako hotový kulturní útvar. Vyznávalo ihned všechny podmínky právního řádu a působilo jako organizovaný lidský stát. Byla vytvořena ústava, která zaručovala stejná práva jak pro muže, tak i pro ženy. Zdálo se, že nebude potřeba ženských spolků, které by obhajovaly práva žen. Nicméně opak byl pravdou, jak budu zmiňovat v dalších kapitolách. Notářství pak tvořilo významnou složku justičního ústrojí. Stalo se složkou justičního organismu, který byl přizpůsoben nově vzniklému státu.⁵¹ I když byly práce na novém notářském řádu v největší pohotovosti i po sedmi letech notářský řád nebyl dokončen, a tak se notáři v Československu museli řídit podle stále platného starorakouského notářského řádu.⁵² Díky tomu, že nebyla dokončena unifikace a jednotný notářský řád, mohlo tak české notářství čelit nadpočetnému množství právníků. A dále díky pozemkové reformě vznikla nová agenda v notářské samosprávě a mohli se tak prosadit v této oblasti noví notáři české národnosti.⁵³ Notářům měla být vlastní úplná autonomie. Měl být postaven na roveň soudce, což se následně odráželo ve jmenování notáře prezidentem republiky. V tom můžeme spatřit určitou podobnost s notářstvím ve středověku (kdy notáře jmenoval papež nebo panovník). Proto se objevily i přísnější podmínky, které musel člověk splnit, aby se notářem stal. Například takovými požadavky nebo podmínkami byly: právnický doktorát, právnická praxe (která se prodloužila na pět let) a přísaha,

---

⁵¹ BATĚK, Karel, Notářství v republice, r. 1919

⁵² Nový rok 1938

⁵³ BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích*, s. 119 - 120

kterou měl notář složit do rukou prezidenta notářské komory.⁵⁴ Notář tedy musel i v této době disponovat určitou spolehlivostí, inteligencí a věrností, jako v minulých letech.

Základním zákonem, který se dotýkal notářství za první republiky, byl zákon z 19. března 1919 (155/1919 Sb.). Ten určoval, že notáři, kteří byli jmenovaní za monarchie pro území (tehdy ještě budoucího) Československa, měli podle tohoto zákona do jednoho měsíce od jeho platnosti přísahat věrnost Československé republice. Na tuto přísahu pak navazoval zákon z 2. prosince 1919 (13/1920 Sb.), který předepisoval záležitosti přísahy pro praktikanty, auskultanty, soudní notáře, soudce a advokáty. Zákony se zaměřily i na pečetě notářů. Ty musely obsahovat notářovo jméno, označení notář a jeho sídlo.⁵⁵ Nejspíš muselo být těžké vytvořit zákony, které se dotýkaly notářství z ničeho. Proto se tyto nové zákony nechaly inspirovat zásadami práva zaniklého Rakouska – Uherska.

3. 3. Notářská praxe a ženy

Ženy se v právnických profesích začaly objevovat na začátku 20. století. Ale o možném působení se začalo mluvit o něco dříve okolo poloviny 19. století. Ten, který byl kritický k poznámkám, že ženy mají také právo, se objevovat v právnických profesích, byl (jako jeden z prvních) Jan Neruda. Jeho slavným výrokem byla myšlenka toho, že ženy mají v sobě až moc citu, který by právníci za žádnou cenu mít neměly. Právník podle něho měl mít autoritu, lidé z něho měli mít respekt a měl tak právo v dobrém reprezentovat. Právnictví jako takové, dle Nerudy, nemělo být pro ženu slušným zaměstnáním. Protože vidí v právníkovi takového člověka, který si účtuje moc peněz za jeho služby a obhazuje ty, kteří si „nahrabali“ dostatek peněz na to,

---

⁵⁴ Tamtéž s. 122

⁵⁵ Tamtéž s. 124 - 125

aby si právníka mohli jednou zaplatit. To přeci není vhodné zaměstnání pro ženu.⁵⁶

---

⁵⁶ Tamtéž s. 126

4. JUDr. Anděla Kozáková – Jírová

V úvodu kapitoly musím zmínit, že pramenů, které by mohly o Anděle obsahovat nějaké základní informace, moc není. Je proto těžké tyto informace sehnat a dál v nich zkoumat. Ani dnešní právníci nebo studenti práv neznají významné osobnosti, které tvořili základ a zároveň i rozvíjeli právnické vědy, přitom je to dost podstatná část, která tvoří historii jejich studia. Informací o životě a práci Anděly Kozákové – Jírové se dochovalo velice málo, a to i přes to, že Anděla Kozáková byla ve své době v právnickém světě, velice známou osobností. Podle dochovaných novinových článků se velice angažovala i ve veřejném životě, jako byla činnost v ženských spolcích, účastí na různých společenských akcích apod. První písemná zmínka, že se Anděla Kozáková (později Kozáková – Jírová) stala první doktorkou práv, byla uvedena v Almanachu československých právníků z roku 1930, který byl vydán Michalem Navrátillem. Ten obsahuje základní životopis Anděly Kozákové. Její osud byl zde zapsán samozřejmě jen do roku vydání almanachu. Dalším zdrojem informací je právnický časopis s názvem Právník, vydávaný Vilémem Skřivanem.⁵⁷

Podle mnohých autorů je dále velkým problémem, že po únoru roku 1948 se zmínky o Anděle téměř v žádných pramenech nebo literatuře neobjevují. Například Stanislav Balík a Radek Keller rozdělují život Anděly Kozákové do dvou období. Tito dva autoři zároveň poskytují perfektní přehled o jejím životě a celkově se zabývají její osobou a její činností. První období jejího života datují od narození této dámy (tedy od 14. května 1897) do 15. března 1948 (kdy byla naposledy uvedena v tiráži jako členka redakční rady časopisu České právo) a druhé období pak život od 16. března 1948 do údajné smrti Anděly. Skutečnost, že Anděla Kozáková nebyla pro totalitní režim v Československu pohodlná, mluví i to, že byla propuštěna z redakční

---

⁵⁷ BALÍK, Stanislav - KELLER, Radek. Anděla Kozáková-Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě. Balík, Stanislav - Keller, Radek. In: *Žena v dějinách Prahy : sborník příspěvků z konference Archivu hl. m. Prahy a Nadace pro gender studies 1993* / Praha : Archiv hlavního města Prahy 13, (1996,) s. 235. (dále jen: Balík, Stanislav – Keller Radek- Anděla Kozáková – Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě s...)

rady časopisu České právo (po vydání čísla s redakčním úvodníkem nazývaným Lidově demokratické notářství). Najednou její jméno začalo mizet z literatury. V díle Přehledných dějin československého dějepisectví, jehož autorem byl František Kutnar, se jméno Anděly Kozákové, první české právničky, vůbec neobjevilo. Tyto události, jako by se snažily veřejnosti naznačit, že buď Anděla opustila vlast, byla soudně stíhána, nebo zemřela zcela náhle, byla zatčena nebo odešla do ústraní.⁵⁸ Nicméně v dnešní době víme, že opustila naši vlast pod tíhou reálných okolností. Její emigrace byla i důvodem, proč její jméno mizelo z almanachu právníků, z časopisů i novin nebo veřejných dokumentů. Můžeme jen spekulovat, zda by její osud dopadl stejně jako osud její blízké přítelkyně Milady Horákové, pokud by neemigrovala a rozhodla se dále žít v tehdejším Československu.

4. 1. Život a dílo Anděly Kozákové – Jírové v letech 1897 - 1948

Malá Anděla se narodila 14. května 1897 v Humpolci. Její dětství provázelo časté stěhování z jednoho místa na druhé kvůli profesi jejího otce. Josef Kozák byl totiž četnický strážmistr nebo také (jak uvádí mnoho autorů) pracoval jako četnický důstojník. Tenkrát toto povolání bylo velice časově náročné a často se měnilo i místo pobytu. Otec Anděly Kozákové měl na starosti ochranu obyvatelstva, pořádek a bezpečnost v ulicích jako každý jiný četník, který svoje povolání vykonává svědomitě. Musel se orientovat v zákonech a paragrafech, což byla velmi náročná věc. Jeho povolání mělo velký vliv na budoucí profesi malé

Obrázek 1: Anděla Kozáková
Zdroj: Národní archiv ČR, fond Policejní ředitelství Praha II, 1941-1950, karton 4588, signatura J1579/15, Anděla Kozáková Jírová

⁵⁸ Tamtéž s. 236 - 241

Anděly. Její otec pro ní byl vzor a možná právě otec Andělu inspiroval k její studijní dráze právničky.⁵⁹ Někdy se uvádí, že právě po otci Anděla zdělila energii a rozhodnost, které využívala pro své studium a následnou profesi. Matka jí zase do života vštípila názory na profesionální kariéru žen.⁶⁰ Bohužel historické prameny o Andělině matce moc neinformují a tak se můžeme jen domnívat, jak byla Anděla matkou vychovávána. Ale protože víme, čeho Anděla jednou chtěla dosáhnout můžeme se domnívat, že Andělu v jejím úsilí podporovala a nelpěla na tom, aby jako dívka doma pomáhala s domácností. Nejspíš její myšlení bylo stejně tak emancipované jako její dcery a záleželo jí na tom, aby se Anděle dostalo dobrého vzdělání.

Velkým mezníkem v Andělině životě bylo, když začala navštěvovat dívčí lyceum v Plzni. Bylo jí zhruba třináct let, bydleli s rodinou zrovna v Rokycanech, takže na pražské gymnázium Minerva, jediné dívčí gymnázium, které bylo pověstné svou studijní úrovní a dobrými výsledky, by bylo těžké dojíždět.⁶¹ Dojíždění z Rokycan do Plzně bylo na tu dobu též náročné, nicméně lyceum v Plzni byla jediná a nejbližší volba možného studia. Tento problém mělo mnoho nadaných, chytrých a mimopražských dívek. Kdyby takových příležitostí, jako byla Minerva, bylo více v Českých zemích, dívkám by se vše zjednodušilo a mohli bychom dnes vzpomínat i na jiné chytré dámy z historie. Sama Anděla popisuje v historických pramenech: „[...] Cílem tohoto všeobecného vzdělání, a že jím jest dlouhodobý základ k dalšímu soukromému sebevzdělání. Bohu žel ony dívky, pro něž by se lyceum hodilo, nedovedou ještě dosud oceniti, jeho výhod proti všem vůči klášterům a různým podobným zařízením, které jsou hojně navštěvovány.“⁶²

Na lyceu se Anděle velice líbilo. Když později porovnávala své zážitky z lycea se zážitky z chlapeckého gymnázia, uvádí: „Mohu potvrdit, že život

---

⁵⁹ BALÍK, Stanislav – KELLER, Radek- Anděla Kozáková – Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě s 238

⁶⁰ UHROVÁ, Eva, *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 210

⁶¹ Tamtéž s. 211

⁶² Literární Archiv Památníku národního písemnictví, fond Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková- Koedukace, čl. fragment, č. inv. 1702. (dále jen: LA PNP, fond Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková)

*lycejní není daleko tak upjatý, tak přesně odměřený jako na chlapeckém gymnasiu.*⁶³ Zásahu na tom měly také učitelky, které na lyceu vyučovaly, a které vkládaly do výuky radost a nadšení a to možná právě proto, že rády viděly, že mohou své vědomosti a zkušenosti předávat nové dívčí generaci a pomáhat jim v jejich sněch dostat se jednou na univerzitu. Zároveň však sama poté popisovala, jak byla z lyceijního vzdělání zklamána. Většině dívek, pokud chtěla tedy ve vzdělání pokračovat, lycejní vzdělání nestačilo a musela si doplnit znalosti gymnaziální. To hodně dívek nezvládlo a vzdaly se tak univerzitního vzdělání. Proto Anděla musela později navštěvovat gymnázium pod statutem hospitujících externistek.

Velkou změnou proto pro ní byl rok 1916, kdy Anděla přešla do sedmého ročníku chlapeckého reálného gymnázia v Rokycanech. Přejchod na jinou školu se jí zdál náročný, i když věděla, co jí čeká, tato zkušenost byla o dost těžší. *„Přejchod z lycea na gymnázium je spojen s velkými obtížemi. Tyto se objevily při našem studiu ve zvýšené míře, jakožto jsme studovaly reálné gymnázium a hospitovali na klasickém“.*⁶⁴ Dny, které dívky prožívaly na této škole, byly dost skličující. Byly zde zapsány jako privatistky (neboli žačka soukromě studující na veřejné škole) a nemohly se zde chovat jako ostatní žáci. Přítomnost dívek na této škole byla dost výjimečnou situací. Na dívky se pohlíželo úplně jinak a přistupovalo se k nim poměrně dost zvláště. Například, když Anděla přišla poprvé do třídy, bylo jí vytyčeno místo, kam zasedla spolu se svou další kamarádkou, která zde mohla také studovat. Dívky nesměly být vyvolávány, ústně zkoušeny a nemohly ani „špitnout“. Mohly jen a pouze sledovat co se děje u tabule a poslouchat, co vykládá učitel. Do třídy vcházely až s příchodem profesora na hodinu. Celá výuka tedy probíhala v jakési „křeči“, která dívkám nebyla příjemná. Aby Anděla mohla být alespoň nějak klasifikována, byla zkoušena dvakrát za rok, to znamená na konci každého pololetí. Musela se tedy učit celou látku za pololetí a nebyla tak zkoušena jako ostatní spolužáci od látky k látce. Horší

---

⁶³ LA PNP, fond Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen. Anděla Kozáková

⁶⁴ LA PNP, fond Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková

bylo, že pokud studenti nejsou zkoušeny během roku, nedokážou správně formulovat své odpovědi a je pro ně velice těžké vyjádřit se. To platilo i u Anděly. Navíc bylo těžké prokázat znalosti v jedné zkoušce z učiva, které se ve škole probíralo poměrně dlouhé časové období. Tato metoda se vyžadovala až na univerzitě.⁶⁵

Dívky na rokycanském gymnáziu mohly navštěvovat pouze ty předměty, které byly na lyceu probírány také, i když v menším rozsahu. Bylo to pro ně tedy doplňkové učivo a přitom na gymnáziu učivo základní. Tyto předměty byly pouze čtyři. Na češtinu, zeměpis a dějepis vůbec docházet nesměly.⁶⁶ Pro studenty gymnázia byla maturita (a stále nejspíš i je) jakýmsi opakováním všech let, co školu navštěvovali. Ale Anděla měla studium ztížené tím, že na lyceu nebyla probírána látka tak dopodrobna, a proto se musela mnoho věcí z předchozích ročníků doučovat. „*Předně: ve studiu nebyla žádná systematičnost. U nás týkalo se to hlavně latiny. Na lyceu učily jsme se jí mimořádně, v qartě a qintě po dvou, v sextě po 8 hodinách týdně. Leč to byla opravdu mizící příprava proti osmi hodinám latiny v primě gymnázia a nemnoho méně hodinám ve třídách vyšších. Vše co jsme se mohly naučiti v tak málo čase, byla nejdůležitější pravidla gramatická, z nichž mnoho jsme probíraly až při četbě autorů. Na reálie nabylo ani pomyslení. [...]*“⁶⁷ Proto lyceum nebylo školou, která by připravovala na následující univerzitní studium, proto z některých předmětů, ze kterých maturovala již na lyceu, musela Anděla maturovat znovu. „*Nechápu a pokládám rozhodně za nespravedlivé, že jsme z nich musely maturovat znovu na gymnasiu, ač jsme z nich již měly lycejní maturitu.*“⁶⁸ Nejspíše proto, že lycejní látka byla na rozdíl od gymnaziální ochuzena, musela si Anděla vědomosti doplnit a znovu je dokázat v další maturitě. Ať již jakkoliv se jí to zdálo nespravedlivé, z druhého pohledu je to trochu logické. Rozdíl mezi lyceem a studiem na gymnáziu byl i ve vyučovacích hodinách. Například hodin latiny na lyceu měly

⁶⁵ UHROVÁ, Eva, *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 211

⁶⁶ Tamtéž s. 212

⁶⁷ LA PNP, fond Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková

⁶⁸ LA PNP, fond Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen Anděla Kozáková

dívky o dost méně, než chlapci na gymnáziu, a tak stíhaly probrat pouze zlomek (gramatika) z toho, co chlapci.⁶⁹ Určitou nevýhodou také bylo to, že ačkoliv dívky docházely pouze na 4 předměty, musely platit i tak celé kolejně jako ostatní (dnes můžeme nejspíše označit jako školné), i když nebyly brány jako řádné studentky (tj. nebyly zkoušeny, vyvolávány apod.). To dost zatěžovalo Andělinu rodinu. Jen představa, že vynakládají peníze za studium, které Anděle nepodává plnou škálu předmětů a znalostí byla dost zvláštní a k tomu všemu mohlo budit i dojem, že škola dostatečně nepřipraví Andělu k maturitní zkoušce jako ostatní žáky, kteří tehdy platili úplně stejné kolejně.⁷⁰

Učitelé většinou navazovali na probranou látku, kterou Anděla neznala, neměla souvislosti, takže neustále pociťovala nedostatek znalostí. V tom bylo o dost studium na gymnáziu složitější pro dívky, které jednou chtěly vystudovat a něčeho dosáhnout. Zatímco ostatní studenti z gymnázia měli většinou volná odpoledne, Anděla se musela prodírat materiály maturitních předmětů a dohánět to, co se na lyceu neučila. Dva roky (septima a oktáva) nebyla zkoušena a po těchto letech se měla naučit a následně poté dokázat své znalosti ze všech ročníků. *„Všechn volný čas byl zabrán jenom doháněním nepřečtených autorů, jednak přípravě k předzkouškám. [...] celé dva roky jsme nebyly zkoušeny, až najednou dva měsíce před maturitou jsme měly vychrliti všechny ty soubory poznatků obsahující v knihách předepsaných pro oněch čtyř předmětů, z nichž jsme dělaly předzkoušky. Tyto se nesměly skládati dříve než právě dva měsíce před maturitou. Na přípravu k maturitě zbyly pouze dva měsíce, v něž byl zahrnut i týden písmeček. Nebylo pomýšlení, abychom se k maturitě připravovaly dříve, dokud nebyly předzkoušky odbyty.“*⁷¹ Takto zoufale popisovala Anděla studium na rokycanském gymnáziu. Nejspíše si připadala dost bezmocná a daný cíl se jí mohl zdát jako nesplnitelný. Před maturitou po dívkách chtěli skoro nemožné, to bylo velice náročné a zároveň i dost demotivující. Žáci se v té době snažili učit proto, aby dosahovali nějakých výsledků, když těchto

⁶⁹ UHROVÁ, Eva, *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 212

⁷⁰ LA PNP, fond Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen Anděla Kozáková

⁷¹ LA PNP, fond vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková

výsledků neměli jak dosáhnout (především dívky), tak proč by pak studovali? K tomu všemu je nejspíše vedla obrovská touha po vzdělání a podpora ze strany rodiny. Ovšem Andělino úsilí jí ani trochu neulehčovala atmosféra třídy. Každý student sedí v lavici rád, pokud má ve třídě kamarády a působí na něj společensky přijatelný kolektiv. To však Anděla nezažila. Byli však i učitelé na které Anděla vzpomínala ráda. Tito učitelé byli bohužel jen dva, ale tím raději na ně vzpomínala a odnášela si z jejich hodin jen to dobré. Byli to učitelé, kteří podle ní podporovali horlivě ženská hnutí a neuznávali znemožňování studia ženskému pohlaví, snažili se i zpříjemnit pro dívky jejich přítomnost ve třídě a zvýšit tak jejich pozornost. Protože měla zhruba dvanáct spolužáků tak pro ně nebyl ani problém dívky občas vyvolat a nechat je odpovědět, oproti ostatním učitelům, které je nechali v hodině pasivně celé vyučování pouze přihlížet na aktivitu a činnosti svých chlapeckých spolužáků.

Spolužáci dělali, jako kdyby neexistovala, schválně jí přehlíželi a nevšímali si jí. *„Nikdy nedošlo k ujasnění poměru mezi námi. Kolegové nás nepřijali mezi sebe (ovšem, že jsme). [...] Necháпали, že když už jednou chodíme do jejich třídy, že aspoň trochu k nim patříme. Necháпали možnost kolegiality se studentkami, [...] více mne mrzelo, že kolegialitu mezi sebou nedokázali přenést na nás. Snad příčina onoho rozporu, který se navenek jevil lhostejností, jež však byla pouze matkou skrývaného nepřátelství spočívalo právě v tom, že nedovedli na nás pohlížet jako na kolegyně.“*⁷² I když měla Anděla snahu se spolužáky se seznámit, nakonec její nadšenost končila zklamáním. I v tehdejší době totiž platilo, že žena má spíš být doma u plotny a studium na gymnáziu, ještě k tomu mezi chlapci, je nepřijatelné. Tak byla vychovávána tehdejší generace. Chlapci proto s dívkami ze třídy nekomunikovali, protože byli ovlivněni názorem tehdejší společnosti o studiu žen.⁷³ I Anděla popisovala spolužáky jako ty, co se dají rozdělit do dvou skupin, na ty co zesměšňovali dívky i ostatní a na ty, co by se s dívkami ve třídě bavili s lehkostí, ale pod hrozbou posměchu se drželi raději ostatních

---

⁷² LA PNP, fond vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková

⁷³ UHROVÁ, Eva, *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 212-214

spolužáků a svůj zájem o kamarádství s dívkami raději skrývali. Tímto přístupem i podle mého se dívky cítily jako zvláštním jevem na gymnáziích a to na základě toho jak se k nim chovali učitelé nebo ostatní spolužáci. Většina z nich si dokonce docházení na gymnázium musela vydobýt i v rodině a jak toho docílily, o tom můžeme pouze spekulovat. Většinou to bylo v rodinách, které neměly s emancipací jejich dcer problém a byly benevolentní k takovému studiu, které upřednostňovaly před pomocí v domácnosti.

4. 2. Studia na právnické fakultě

Anděla se nechala zapsat na právnickou fakultu hned po jejím otevření (1918). Nejdříve byla otevřena dívkám právnická fakulta Univerzity Karlovy. O rok později poté Masarykova univerzita v Brně a Univerzita Komenského v Bratislavě. Anděle se první semestr moc nepovedl. Nejspíš proto, že po válce v ulicích vládla optimistická atmosféra a než si holka z maloměsta zvykla na velkoměsto, chvíli to trvalo. Vědomí lidí se spíše orientovalo na oslavy z konce války než na studium. Poté zkoušky a zápočty dohnala a patřila k výborným studentkám. „*Práva Anděla absolvovala třemi státními zkoušky, historicko-právní 21. dubna 1920, judiciální 16. června 1922 a státovědeckou 11. prosince*“ a třemi rigorózy 10. června 1920, 23. června 1922 a 16. prosince 1922.⁷⁴ Byla to obrovská sláva po celé republice. Psali o tom i v novinách. Najednou bylo rokycanské gymnázium velice hrdé a Andělou se pyšnilo i přesto, jak se k ní v minulých letech vedení školy chovalo. „*Slečna Anděla Kozáková je absolventkou našeho gymnázia*“ popisoval hrdý týdeník Žďár.⁷⁵ Bylo to nejspíše tím, že Anděla dokázala to, co jiní studenti ne, i když to byli chlapci. Dále se rokycanské gymnázium mohlo chlubit i tím, že právě ono přizpůsobilo výuku dívkám a připravilo jí na univerzitní život.

---

⁷⁴ BALÍK, Stanislav – KELLER, Radek- Anděla Kozáková – Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě s 238-239

⁷⁵ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy...* s. 215- 216

Díky doktorce práv Anděle Kozákové byl postupně odstraněn další problém v pokroku emancipace žen a nerovnoprávnosti žen u nás. Andělu bych neoznačila za průkopnici ženských práv v dívčím studiu, ale spíše jako dívku, která si šla za tím, co chtěla. Když složila rigoróza, přemýšlela o své následné budoucí kariéře. Nejvíce se viděla ve státních službách, k čemuž ji inspiroval její otec. Pracovních míst bylo více než dost, protože nově vzniklý stát zřizoval nová ministerstva nebo soudní instituce. Bylo potřeba mnoho právníků. Ale ke své smůle Anděla zjišťovala, že větší šanci než-li ona, mají její mužští kolegové. Státní instituce, aniž by se o tom nějak veřejně mluvilo, nerady zaměstnávaly ženy ve svých službách, a proto muselo být Andělovo úsilí o to větší, aby nějakou práci získala. Bylo to nejspíš i kvůli citové stránce žen. Žena podle společnosti nebyla emočně tak vybavena jako muž, aby zvládala různě náročné situace v právních věcech. I když bylo více pracovních míst do státních služeb než uchazečů, o ženách stát vůbec neuvažoval⁷⁶

Každá Andělina žádost o přijetí do státních služeb byla zamítnuta a následně odeslána odpověď: „*Není pro Vás vhodné místo*“. V těchto odmítnutích nebyly však podány důvody, že je žena, i když to nejspíše tak bylo. Proto se Anděla nemohla ani bránit. V květnu byla Anděla přijata na ministerstvo sociální péče s tím, že mohla být kdykoliv ze svého pracovního poměru propuštěna. Stát tedy začal ženy zaměstnávat velice výjimečně a pouze smluvně a to s tím faktem, že ženy dostávaly (i za stejnou práci) méně peněz než muži. Ve službách sociálních se Anděla cítila, jak ryba ve vodě, ale celou její pracovní praxi provázela i zklamání která jí obrátila k notářství.⁷⁷

4. 3. Boj za kariéru notářky

---

⁷⁶ Tamtéž s. 216

⁷⁷ Tamtéž s. 216

Svoji notářskou praxi zahájila v roce 1926 v paláci Koruna na Václavském náměstí. Zde ji jako notářku zaměstnal Jaroslav Heitz. To byl v Andělině životě velký posun. Získala tak konečně pravidelný příjem, za který si mohla dovolit pronájem bytu i měsíční vlastní výdaje. Nemusela být tak ekonomicky závislá na rodině a nepřišla si na obtíž. Už jen díky tomu, že jí zapsali do seznamu členů, což se jí v minulých letech nestávalo, se cítila jako právoplatná právnička. Začala pracovat na plné obrátky. Začala se orientovat v mnoha smlouvách od obchodních až po dědické. Pracovala jako notářka, ale notářské zkoušky složené neměla. Pokud se chtěla živit notářskou kariérou, musela složit notářské zkoušky, o které žádala několikrát, ale byly jí zamítnuty.⁷⁸ Až v roce 1928 jí Vrchní zemský soud zkoušky povolil. V listopadu roku 1929 Anděla složila zkoušku na výbornou. To znamená, že byla první ženou v českých zemích, která se oficiálně stala notářkou.⁷⁹ Od této chvíle mohla svého nadřízeného zastupovat ve všech pracovních záležitostech a nemusela za ním chodit s každým podpisem a schválením všech možných smluv. Jejím úspěchem se pyšnil znovu týdeník Žďár. „*JUDr. Anděla Kozáková, první česká doktorka práv byla povýšena na post substituce notářství, je absolventkou rokycanského gymnázia!*“⁸⁰

4. 3. 1. Anděla jako první notářka v Evropě.

Když začala působit v notářské kanceláři pana Heitze, tak se točila v kruhu zajímavých životních osudů různých soudů, lidí apod. To všechno vyžadovalo její nestranný postoj k nejrůznějším situacím. Už jen toto povolání bylo určitým splněným snem, protože vždy chtěla pracovat ve státní správě a trochu toho docílila. Nebyla to jen služba státu, kterou měla vykonávat, ale i služba pro její klienty. Všichni od ní museli odcházet s dobrým pocitem,

---

⁷⁸ ANM, fond Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen

⁷⁹ Všechno 1929 č. 12 a Archiv národního muzea, fond. *Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen* k. 4.

⁸⁰ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*. s. 217.

důvěrou a s tím, že si odnesli dobré rady a nestrávili svůj čas zbytečně. Měla přesné předpoklady stát se skvělou notářkou.⁸¹

České ženy bojující za emancipaci ve společnosti dosáhly dalšího nemalého úspěchu v bouřícím se roce 1938. V tomto roce došlo k slavné události, kdy na návrh notářské komory jmenoval ministr spravedlnosti Andělu notářkou. Tím se stala první ženou - notářkou v Československu a zároveň i v Evropě.⁸² Nicméně Anděla svým úspěchem nevyvolala takovou radost ve společnosti jako první doktorka nebo filosofka. Mohlo za to období vrcholící Mnichovem. Ve společnosti byl cítit strach a nebezpečí hrozící ze strany Německa. Ale právě proto byla potřeba pozvednout národního ducha všemožnými úspěchy, aby společnost opět začala myslet pozitivně.⁸³ Jediný, kdo o tomto úspěchu informoval, byl časopis Rozkvět.: *„Jde o velký osobní úspěch ženy mimořádně nadané, pilné a vytrvalé, která přes nesčetné překážky jen a jen vlastní silou lámala předsudky [...] Ale jako ve všem, i na tomto poli ženské duševní práce v poctivém úspěchu jedince je skryt pokrok práce národní. Československá žena je první notářkou v Evropě [...]“*⁸⁴ Notářské povolání bylo potřeba více než když jindy. S blížící se válkou docházelo do notářských kanceláří více a více lidí a práce pro Andělu bylo více než dost. Sama později popisuje, že měla tolik práce, že nestíhala docházet na jídlo a mít volný čas sama pro sebe.

Dokázala to! Po tom co složila notářské zkoušky, po dlouhých deseti letech byla konečně jmenována notářkou a získala to, o co celý život usilovala. Toto její úsilí charakterizuje celý vývoj českého emancipačního hnutí. Postupem času byly snahy těchto žen brány na milost a společnost se pomalu smiřovala se statutem ženy právničky. Za dob druhé světové války měla Anděla ve své notářské kanceláři mnoho práce, papírování a převodů. Kvůli takovému návalu případů musela okupační správa zřizovat nová

---

⁸¹ Tamtéž s. 237

⁸² Rozkvět 20. 10. 1938, č. 42

⁸³ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy* s.238

⁸⁴ Rozkvět 20. 10. 1938, č. 42

notářství, díky kterým se dostávalo práce i pro ostatní ženy, čerstvě graduované právničky⁸⁵

Obrázek 2: Anděla Kozáková – Jírová v roce 1937

Zdroj: Národní archiv ČR, fond Policejní ředitelství P výstřižkový archiv, Praha II, 1941-1950, karton 4588, signatura J1579/15, Anděla Kozáková Jírová

Anděla si sama uvědomovala, jakého úspěchu dosáhla. Sama to zveřejňuje v dopise, který byl adresován a následně pak otisknut v novinách: Polední list, kde se vyjadřuje ke svému postoji jako k ženě a plotně. „*Mé zaměstnání zaujímá takřka veškeren můj čas a síly. Vždyť jako první česká doktorka práv a jako první žena, která u nás, a snad i vůbec v Evropě byla jmenována notářem cítím povinnost vynaložit všechny síly, abych v tomto důležitém povolání, do něhož jsme pro ženy jen s největšími překážkami razila cestu, obhájila hodnotu ženské dušení práce. Chápete, že chci – li také svým početným zaměstnancům poskytnouti slušnou a bezpečnou existenci a splnit i jinaké své*

občanské, stavovské a osobní závazky, musím pracovat daleko přes normální počet hodin denně v kanceláři, ve volných chvílích doma studovat apod.“⁸⁶ Jak jsem psala výše, Anděla si tedy uvědomovala svůj úspěch a dokázala ho dát najevo svými proslovky k druhým lidem. Možná to měla být určitá motivace pro další generace dívek nebo jen zviditelnění jejího (ženského) a emancipovaného úspěchu v tehdejší chmurné době druhé světové války. V tehdejší době (přesněji roku 1941) Polední list měl rubriku nazvanou: Naše známé ženy u plotny. Obracely se tak na ženy s určitým

⁸⁵ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy* s. 239

⁸⁶ NÁRODNÍ ARCHIV ČR, MZV- VA I, Fond Ministerstvo zahraničních věcí, Praha – výstřižkový archiv I., karton 8443, Kozáková Anděla – Polední list 1941

úspěchem a chtěli znát tak jejich postoj k ženě jako takové. Sama Anděla se vyjádřila: „*Vážená paní redaktorko! [...] vážím si snahy sledovat život a práci českých žen a prohloubit vzájemné pochopení a odstraňovat zdánlivé rozdíly mezi námi ženami, pracujícími ve veřejných a jiných povoláních - a ženami, které pracují v rodinách. [...] Matka mne do tajů kuchařského umění dostatečně o prázdninách zasvětila. [...] K příštímu opravdovému vaření budu mít příležitost patrně tehdy, až ukončím svou službu veřejnosti a své právnické práce ve svém povolání notáře.*“⁸⁷ K celému článku bych se ještě ráda vrátila a ukázala, jak přistupovala Anděla Kozáková k ostatním lidem, novinářům a jak se snažila vystupovat se svými projevy na veřejnosti.

Následně záznamy v pramenech o Anděle již moc neinformují. Nejspíše byla tak zaneprázdněna svou prací, že ani veřejně moc nevystupovala a snažila se věnovat své profesi. Pouze další radostná zpráva byla sdělena společnosti v roce 1943. 7. listopadu o Anděle psaly Lidové noviny. „*JUDr. Anděla Kozáková, notář v Praze II., Václavské nám., palác Koruna, oznamuje změnu své úřední pečeti nastalou jejím provdáním, na JUDr. Anděla Kozáková-Jírová.*“ Vlastně to bylo oznámení o uzavření svazku manželského. Bylo jí čtyřicet šest let a i po uzavření manželství dále setrvala ve funkci notářky.

4. 4. Delší cesta za hranice

„*Vzhledem k tomu, že odcházím na delší dovolenou, resignovala jsem na funkci předsedkyně Kuratoria Anny Honzákové-Hlaváčové a zasílám Vám po doručitelce razítka Kuratoria a všechny spisy s tím související. S veškerou úctou JUDr. Kozáková-Jírová.*“⁸⁸ Těmito slovy se Anděla 6. března roku 1948 spojila s Miladou Petříkovou v dopise o resignaci. Pod zástěnou delší dovolené „natrvalo“ odjížděla z republiky. Její rozhodnutí bylo nejspíše

---

⁸⁷ NÁRODNÍ ARCHIV ČR, MZV- VA I, Fond Ministerstvo zahraničních věcí, Praha – výstřižkový archiv I., karton 8443, Kozáková Anděla - Polední list 1941

⁸⁸ ANM, fond Anny Honzákové

promyšlené dopředu a ne jen chvilkový rozmar. Možná hlavně kvůli všem nepříjemnostem, které ji dokazovaly, že nežije ve státě, který dává všem stejná práva. Tato delší dovolená se po čase stala opravdovým, trvalým exilem.⁸⁹ Stanislav Balík sám informuje i o možném exilu kvůli nástupu komunismu k moci v Československu i z důvodu určitého strachu. Můžeme se tak pouze domnívat, že Anděla konala dobře podle budoucího osudu své blízké přítelkyně Milady Horákové.

Anděla si s sebou vzala československou ústavu z roku 1920, svojí vědeckou práci z roku 1926 a časopis Rozkvět (říjnové číslo r. 1938). Jeden z výtisků své práce, jak jsem psala již výše, věnovala Chicagské univerzitě a získala na ní velice dobré ohlasy. Cesty jí zavedly až do Santa Barbary, kde Anděla zůstala až do své smrti. Tam se smířila s myšlenkou, že se již do své rodné země nikdy nevrátí. Zemřela 1. června 1986 v jejích osmdesáti devíti letech.⁹⁰ Prameny o konci jejího života a jejích činnostech v Santa Barbaře již bohužel mlčí, což je neobyčejná škoda, protože je to dlouhých třicet osm let informačního temna o této dámě. Byla to žena neobyčejně bojovná za svá práva a za práva všech žen, která si cenila svých úspěchů ale i úspěchů ostatních lidí a byla na ně hrdá (kam až ženy se svou pílí došly a uplatňovaly se tak na vysokých profesních postech). Byla to také osobnost výjimečná, která dokázala, že i to co se zdá být nemožné, můžeme svým úsilím dosáhnout.

Obrázek 3.: Řidičský průkaz Anděly Kozákové

Zdroj: Národní archiv ČR, fond Policejní ředitelství Praha II, 1941-1950, karton 4588, signatura .11579/15 Anděla Kozáková .lírová

⁸⁹ BALÍK, Stanislav – KELLER Radek- Anděla Kozáková – Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě s. 236

⁹⁰ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 240- 243

Na závěr této kapitoly a na počest JUDr. Anděly Kozákové-Jírové bych zmínila článek v Poledním listu, ze 7. prosince 1941 s názvem: Naše známé ženy u plotny, který jsem uvedla stručně v předchozí kapitole. Dokazuje, jak neobyčejná žena Anděla byla a jak přistupovala k postavení ženy ve společnosti, domácnosti a všem jejím právům. *„Otiskujeme dnes projev paní JUDr. Anděly Kozákové, která je nejen první doktorkou práv v Čechách, ale stala se i v první notářkou v Evropě. Jaký je vztah paní notářky k hospodyňské práci při veliké vážnosti a zodpovědnosti jejího úřadu ... Na Vaše upřímně míněné otázky mohu odpovědět jen proti své vůli, protože mne jimi vlastně nutíte, abych se zmiňovala a to dokonce veřejně o sobě samé. Vážím si však Vaší snahy sledovat život a práci českých žen a prohloubit vzájemné pochopení a odstraňovat zdánlivé rozdíly mezi námi ženami, které pracují v rodinách. Jen ze vzájemného porozumění může vyrůst sjednocení žen a celého národa. Tedy: vařila jsem naposledy ve svých studentských letech, když jsem musela zastati svou churavějící matku u mladších sourozenců a u plotny. ... K příštímu opravdovému vaření budu mít příležitost patrně tehdy, až ukončím svou službu veřejnosti a své právnické práce ve svém povolání notáře. ...Cítím povinnost vynaložiti všechny síly, abych v tomto důležitém povolání, do něhož jsem pro ženy jen s největšími překážkami razila cestu, obhájila hodnotu ženské duševní práce.... Konečně se mě ptáte, jak si cením práce ženy pro rodinu? Tak jako pevné země pod nohama a slunečního svítu nad hlavou. Všem lidem je základní podporou a spolehlivou životní oporou. A těm ženám, které se jí věnují, jest radostným, i když leckdy tak těžkým účelem a na plnění života. V přátelské úctě: Anděla Kozáková.⁹¹*

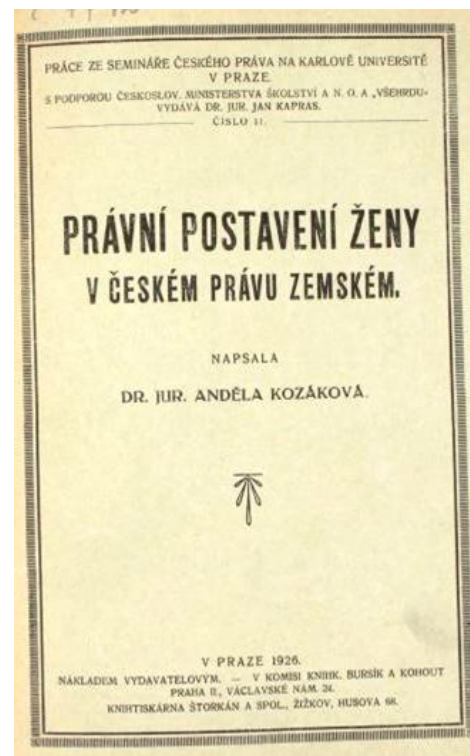
⁹¹ NÁRODNÍ ARCHIV ČR, MZV- VA I, Fond Ministerstvo zahraničních věcí, Praha – výstřižkový archiv I., karton 8443, Kozáková Anděla

5. Právní postavení ženy v českém právu zemském

Tuto kapitolu jsem se rozhodla věnovat rozboru knihy autorky Anděly Kozákové – Jírové, s názvem Právní postavení ženy v českém právu zemském. Tato kniha byla vydána v roce 1926 díky finanční pomoci vydavatelství Bursík a Kohout, Praha II., za podpory československého ministerstva školství a díky příspěvku *Sdružení pro zájmy posluchaček a absolventek vysokoškolských v Praze*. Byla vydána jako práce ze semináře českého práva na Karlově univerzitě v Praze. Kniha to byla nejspíše v té době velice přínosná, protože za tuto práci Anděla získala 1. cenu Univerzity Karlovy. Knihu vytisklo a vydalo ministerstvo školství a Spolek českých právníků

Všehrd. Na jejím vydání se podílelo nejspíše více organizací, protože Anděla byla v té době velice známou osobností a měla tak i hodně podpory. Na vydání přispělo i jedenáct ženských spolků, které podporovaly Andělu při tvorbě jejího díla. Stejně tak i naopak, tyto spolky potřebovaly nutně nějakého díla, které by propagovalo ženská práva.⁹² Byla to první právně historická práce psaná českým jazykem a zástupkyní ženského pohlaví, což do té doby bylo nevídané.⁹³

Cílem této knihy bylo podat určitý výklad o tom, jaké postavení v právu měla žena. V úvodu knihy Anděla srovnává často právo římské, německé a

Obrázek 4: Úvodní strana knihy: Právní postavení ženy v českém právu zemském

Zdroj: KOZÁKOVÁ, Anděla - *Právní postavení ženy v českém právu zemském*. Kozáková, Anděla. Praha, 1926.

⁹² Ženská rada 1926, s. 224

⁹³ Ženská rada 1926, s. 85

české a ukazuje mezi nimi rozdíly, ale zároveň i věci společné nebo sobě podobné. Zároveň přiznává, že ženy v českém právu zemském měly velice dobré postavení, které bylo skoro rovno mužům. „*U Slovanů a v právu českém zvláště byla žena postavena muži téměř na roveň.*“⁹⁴ Zemské právo české Anděla Kozáková - Jírová tedy popisuje, jako vstřícné k postavení žen. Na druhou stranu si v mnoha faktech Anděla protiřečila. V jedné části jejích slov byla žena na stejné úrovni jako muž, ale ve druhé části zase byla podle ní dospělá žena otci, bratrovi nebo manželovi podřízena. Rozdíl v českém právu mezi ženou a mužem neležel v pohlaví nebo v méněcennosti ženy, ale právě v poručenství nad ženou. Na druhou stranu jako negativum autorka popisuje zase to, že v českém právu zemském, byla žena vnímána jako vězněm svého muže. Vysvětluje to však jako zásadu, která sloužila k ochraně ženy a ne k jejímu omezení.⁹⁵ Takovýto duch obhajoby postavení ženy v právu českém se nese v celé knize. Ke každému sebemenšímu negativu objevuje Anděla i druhou stranu věci a snaží se skutečnosti ukazovat pozitivně.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. Každá kapitola nese název podle toho práva, které se snaží Anděla Kozáková právě přiblížit. Například: Léta přirozená a králem daná, Žena a poručenství, O postavení ženy v právu majetkovém apod. Zpracovává díky historickým pramenům původní středověké zákony a postavení žen v těchto zákonech. Využívá také poznatků jejího profesora dějin práva českého a německého Jana Kaprase, který ji k této práci přivedl a po celé její psaní jí podporoval. Proto ve své knize taky využívá mnoho kaprasových knih, které se věnují historickému právu, jako inspirující zdroj pro své dílo.

V první kapitole, která nese název Léta přirozená a králem daná, se Anděla věnuje způsobilosti žen k právům v českém právu zemském. Tato způsobilost se nabývala dosažením zletilosti neboli dosažením osmnácti let.

---

⁹⁴ KOZÁKOVÁ, Anděla - *Právní postavení ženy v českém právu zemském*. Kozáková, Anděla. Praha, 1926. s.3 (Práce ze semináře českého práva na Karlově universitě v Praze. Č. 11.) (dále jen: KOZÁKOVÁ, Anděla Právní postavení ženy v českém právu zemském s...)

⁹⁵ Tamtéž s. 3

Zletilostí člověk nabýval léta takzvaně spravedlivá a získal tak způsobilost k právní zodpovědnosti, což znamená, že zodpovídal za své činy jak muž, tak i žena. Kdo tak nabyt let spravedlivých, stal se svéprávným, kterým se mohl stát dvojím způsobem, a to přirozeně nebo mu „svéprávnost“ byla dána králem. Dospělost se pak posuzovala na základě ohledání různými úředníky. Toto ohledání se dělo na základě určité prohlídky.⁹⁶ *„Úředníci byli povinni prohlédnout osobu z blízka, a to beze vší hanby toho, komuž se léta odhadují, tak děvečky jako pocholíka. Výsledek ohledání byl zapsán v desky zemské.“*⁹⁷ Tuto prohlídku bych přirovnala k obyčejné dnešní prohlídce u doktora, jen s tím rozdílem, že dříve se více věnovala pozornost na fyzickou vyspělost, kdy úředník mohl posoudit, zda má člověk zjevné znaky dospělosti.

Další kapitola nese název Žena a poručenství. V poručenství měla žena oproti římskému a německému právu (jak praví Anděla Kozáková) téměř svobodné postavení. Mohla nabýt poručenství přirozeného, otcem učiněného a králem daného. Oproti právu moravskému, české právo umožňovalo ženám být poručnicemi ze zákona a to hlavně matkám, které byly po boku muže celý život a měly tak nárok na poručenství spíše než kdokoli jiný. Tuto skutečnost Anděla Kozáková dokládá ve sborníku Všeherd. Dodává ale, že žena se mohla stát poručnicí, pouze pokud nebylo mužských potomků. To, že mohlo být poručenství dáno králem, Anděla Kozáková vyvozuje z věty (ze zřízení vladislavského) *„Když by .... kterou ženu podle obdarovanie královského poručenství připadlo....“*⁹⁸ Pokud se poté stala žena poručnicí byla mužům postavením naprosto rovna a mohla tak vykonávat poručnictví úplně sama a její muž jí do poručnictví nesměl zasahovat. Mohla se stát i spoluporučnicí svého muže, ale byla tak odpovědná za jeho jednání a ručila tak za jeho jednání i svým jménem.⁹⁹

Zvláštní pozornost věnovala Anděla kapitole: Způsoby uzavírání manželství. Byla přesvědčená, že práva provdaných žen byla omezená. Žena

---

⁹⁶ Tamtéž s. 4- 5

⁹⁷ Tamtéž s. 5

⁹⁸ Tamtéž s. 9

⁹⁹ Tamtéž s. 6- 9

se stávala vězněm svého muže. Byla tedy naprosto přesvědčena o patriarchální společnosti, kterou vyvozovala z informací, které ji poskytovaly dobové prameny. Podle ní byly dokladem této společnosti způsoby sňatků, které se odehrávaly výkupem nebo únosem¹⁰⁰. Únos byla častější metoda, protože to nejspíše dívkám přišlo „romantičtější“, pár se nemusel ptát na svolení otce atd. K únosu také docházelo, pokud se dívka provdat nechtěla. Musela ale následně počítat s určitými následky, jako byla ztráta na nárok věna od otce apod. I pokud byl dívce povolen sňatek pouze matkou, byl sňatek považován za únos a urážku a dívka i tak mohla přijít o věno.¹⁰¹ Oproti tomu sňatek výkupem se stal pravidelným způsobem sňatku. Anděla zároveň i objevila určitou úctu k ženě a galantnost, která ji v historii byla projevoována. Na tento poznatek tehdy společnost žen velmi sympaticky reagovala.¹⁰² Mluvila o tom hlavně při tématu rodiny jako přirozeného ochránce ženy. Provdáním žena nebo dívka pozbývala nároku na ochranu a tím se považovalo za povinnost, že přirozenou ochranu dá nyní ženě její nový manžel.¹⁰³

Další kapitolou, kterou Anděla Kozáková – Jírová ve své knize rozebírá je kapitola: O postavení ženy v právu majetkovém. Zmiňuje zde postavení ženy k rodinnému nedílu, manželské majetkové právo, věno, výbavu a další. Kapitola se týká přímo majetkového práva a postavení ženy v něm. *„Základem majetkových poměrů ve starém právu českém byl rodinný nedíl. V čele nedílu stál otec, který řídil nedíl. Disponoval veškerým majetkem a zastupoval nedíl na soudě. Máme za to, že v čele nedílu mohla stát i žena, ovšem jen v nedostatku příbuzných mužského pohlaví.“*¹⁰⁴

Žena měla právo na věno, pokud se bez svolení příbuzných například neprovdala. Věno pak fungovalo jako náhrada nebo odbytné za všechny

---

¹⁰⁰ Tamtéž s. 11

¹⁰¹ Tamtéž s. 11 - 12

¹⁰² UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy* s. 224

¹⁰³ KOZÁKOVÁ, Anděla *Právní postavení ženy v českém právu zemském* s. 12 - 13

¹⁰⁴ Tamtéž s. 17

nároky vůči nedílu.¹⁰⁵ Podle Kozákové – Jírové dědictví přicházelo na ženy až v případě, že nebylo dalších mužských potomků. Pokud bylo dcer více, každá měla nárok na stejně velké věno, pouze nemocným nebo postiženým sestrám (u kterých nebylo zřejmé, že se jednou provdají) bylo povoleno dát jim větší věno než ostatním, aby se mohli o sebe jednou postarat. Často se však stávalo, že tyto dívky vstupovaly například do kláštera a nebylo tak za potřebí dávat jim věno. Pak se mohly objevit podle autorky i různé problémy, které byly spojeny s věnem. Buď ho nemusela dívka vůbec dostat, nebo jí mohlo být „přáteli“ zatajováno. V takovém případě se měla obrátit na krále nebo na zemský soud a podat stížnost.¹⁰⁶ Jakmile žena získala věno, už neměla mít žádné nároky vůči rodině. Podle Kozákové – Jírové největší potíž byla v tom, že muž mohl s věnem ženy volně nakládat a mohl ho tak i zcizit. Stávalo se tak hlavně kvůli tomu, že před sňatkem věno přecházelo smlouvou do vlastnictví muže. Na druhou stranu určitou ochranou ženy byla ta skutečnost, že pokud došlo k rozluce manželů, žena měla právo na věno, které jí bylo „dáno“ když vstupovala do manželství. v pozdějších letech musel muž věno zajistit.¹⁰⁷

Velká pozornost v knize je věnována i vdovám. Anděla se k postavením vdov v českém právu zemském několikrát vrací a snaží se jejich historická práva vymezit. Podle ní se žena po smrti svého muže stávala sebe mocnou, přestala být tzv. vězněm svého muže. Nabývala tak úplné svobody osobní i majetkové a mohla díky tomu volně disponovat se svým věnem, i se svým majetkem. To znamená, že mohla uzavírat jakékoli smlouvy, odpovídala za své dluhy. Na rozdíl ode dneška neručila však za dluhy svého mrtvého muže.¹⁰⁸

Právo dědické bylo pro ženy omezenější. Podle Kozákové byla důvodem organizace rodová v českém právu. Pro toto právo byla zásadní posloupnost rodu, neboli posloupnost zákonnou. Proto žena v otázce dědičné nebyla

---

¹⁰⁵ Tamtéž s. 18- 19

¹⁰⁶ Tamtéž s. 20 - 22

¹⁰⁷ Tamtéž s. 23

¹⁰⁸ Tamtéž s. 39

upřednostňována ale naopak byla opomíjena. Po tomto úvodu se Anděla Kozáková Jírová věnuje aktivní a pasivní dědické způsobilosti ženy. Pro aktivní zmiňuje, že pokud žena nezapsala nikoho do desek jako svého dědice, nebo neměla žádné příbuzné či děti, spadal její majetek na komoru královskou. Pokud tomu bylo jinak (žena děti měla) připadá její majetek právě na pozůstalé děti.¹⁰⁹

Ženě mohl být dán majetek i deskami. *„Darování deskami záleželo v tom, že dárce prohlašoval před úředníky, že dává svůj majetek obdarovanému po smrti. I ženě mohlo býti takovýmto způsobem odkázáno. Někdy k tomu byla přidána výjimka, že se žena znovu neprovdá.“*¹¹⁰ Stejně tak i žena mohla darovat deskami svůj majetek.

Pasivní způsobilost dědickou popisuje Anděla Kozáková – Jírová jako nabývání dědictví jako takového, citují: *„Podle těchto Statut dědily dcery po otci statek nemovitý jen tehdy, když nebylo synů, byli – li synové, dědili jen tito a dcery byly vyloučeny. Ale i tehdy nebylo-li synů, dědily jen dcery neoddělené. Nikoli také dcery oddělené (neboli vdané a věnem odbyté).“*¹¹¹ Až v roce 1497 podle Anděly nastává zásadní změna v dědickém právu zemské a to ta, že bylo rozšířeno i na oddělenou dceru. Teprve zřízení zemské zavedlo povinný díl descendentů.¹¹² Tím se na dcery vztahovaly předpisy o povinném dílu, i když synové v rodině byli. Nárok na dědictví ztrácela dívka (dcera), který se provdala proti vůli svého vlastního otce, nebo i kvůli tomu, že přišla o své pannenství dříve, než se provdala.¹¹³

Dědické právo mezi manžely neexistovalo. Po smrti ženy získal věno muž, pokud nebylo napsáno smlouvou jinak. Když zemřel první muž, mohl odkázat ženě značnou část svého jmění a žena dále získala věno, jak jsem již popisovala výše. Zároveň ale žena po svém muži dědila i určité „svršky“.

---

¹⁰⁹ Tamtéž s. 42- 43

¹¹⁰ Tamtéž s. 44

¹¹¹ Tamtéž s. 46

¹¹² UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy* s. 224

¹¹³ KOZÁKOVÁ, Anděla *Právní postavení ženy v českém právu zemském* s. 47 - 51

K těm měla právo pouze tehdy, když se svým mužem byla a sdílela domácnost až do jeho smrti.¹¹⁴

V právu procesním žena měla svobodné postavení pokud byla svobodná a zletilá. Měla i právo obstarávat si svoje záležitosti před soudem, aniž by potřebovala nějakého zástupce. Dokonce i dívky, které byly neprovdané, byly způsobilé k tomu, aby byly poručnicemi nad nezletilými bratry a zastupovali tak jejich poručníky například u soudu. Žena tedy mohla u soudu zastávat záležitosti jak své tak i záležitosti svých mladších sourozenců. Změna nastala až roku 1549 a 1564, kdy Zřízení zemské výslovně ustanovilo, že zletilé sestry nemohli být poručnicemi nad svými nezletilými sourozenci a tak je nemohli zastupovat u soudních věcí.

Plně způsobilou k právům se žena stávala až po smrti svého manžela. Mohla tak volně nakládat se svým majetkem a stala se tak sama vlastní paní. To znamenalo zároveň, že s ní mohl být veden soudní proces (být žalovaná nebo někoho žalovat).¹¹⁵ „Ovdovělá tak nabyla vrchol svobody, kterou české právo a česká společnost ženskému pohlaví propůjčovaly.“¹¹⁶

Velkou výhodou Anděla spatřovala v uctívání ženy jako matky v českém právu zemském. Tuto skutečnost Anděla vnímala jako ochranu ženy a zároveň jako první krok, který vedl k toleranci a uznání žen. Například v době šestinedělí se (v případě ohlášení porodu a následného šestinedělí) nemusela dostavit k soudu, nebo se soud nekonal. Pokud porod neohlásila, učinila tak dodatečně, rozsudek soudu byl zrušen. Pokud byla žena odsouzena a zatčena, nebyla dána do vazby (jako ostatní muži), ale byla poslána do kláštera sv. Jiří, do zvláštního pokoje (podle Obnoveného zřízení zemského).

Ženy byly často ustavovány procesními zmocněnci a to jak matka za děti, tak i žena za osobu cizí. Nemohly však být ustanoveny procesními

---

¹¹⁴ Tamtéž s. 52 - 53

¹¹⁵ Tamtéž s. 54 - 59

¹¹⁶ Tamtéž s. 59

zmocněnci, pokud šlo o souzení spojené s nějakou škodou. Tato situace byla jednou z výjimek, jinak žena byla plně způsobilá v právu procesním, aktivně i pasivně. V tom bylo právo české navrch právu moravskému, které postavení žen v právu procesním nakloněno vůbec nebylo.¹¹⁷

Jako svědek v soudním procesu se podle Anděly Kozákové – Jírové byl velký rozdíl mezi ženou svobodnou, provdanou a ovdovělou. *„Žena svobodná a vdova mohly býti svědky procesními jako muži. Žena provdaná nemohla až do konce 16. století svědčiti ani pro, ani proti muži svému, ani ve prospěch nebo proti někomu třetímu.“*¹¹⁸ Dá se tedy i říci, že vstupem do sňatku se žena vzdávala možnosti svědectví u soudu a podvolovala se této skutečnosti svému manželovi. Tato skutečnost se změnila až roku 1587, kdy na Moravě i v Čechách (až v roce 1604) bylo usneseno, aby provdané ženy mohly být přizvány jako procesní svědkové.¹¹⁹

Jednou z posledních kapitol jsou zvláštnosti v právu trestním. Zde Anděla řeší hlavně zločiny, které mohly být způsobeny jedinečně na ženách. Jako například znásilnění („zločin násilného smilstva) nebo únos. Násilné smilstvo byl velice vážný přestupek, hlavně když se tato situace stala dívce, která zachovávala svou poctivost pro muže, kterého jí určil otec nebo její příbuzní. Tímto násilným smilstvem jí mohla hrozit i ztráta věna. Takový muž, který se tohoto činu dopustil, byl postihnut těžkým trestem.¹²⁰ Zvláště autorka popisuje situaci a následné její řešení, pokud bylo na ženě zrovna násilí pácháno. V této situaci měla žena nebo dívka volat o pomoc na nejbližší sousedy, pokud se nemohla dovolat pomoci, měla volat sousedy v nejbližší ulici, následně nejbližší vesnici nebo měště.¹²¹

---

¹¹⁷ Tamtéž s. 61 - 62

¹¹⁸ Tamtéž s. 63

¹¹⁹ Tamtéž s. 63

¹²⁰ Tamtéž s. 64

¹²¹ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy* s. 225

Únos jako trestní čin se rovnal trestu vraždy. Až později byl trest zmírněn. Za únos bylo bráno, i když se dívka provdala proti vůli jejího otce nebo jejích příbuzných. Ti měli právo jí stíhat stejně jako jejího „únosce“. ¹²²

Roku 1983 Anděla Kozáková tehdy již i Jírová věnovala jeden výtisk své práce, Právní postavení ženy v českém právu zemském, Chicagské univerzitě. Proto se můžeme tak setkat se zprávou z listopadu roku 1983 o této knize ze Santa Barbary v Kalifornii v USA. V překladu: *„Právní postavení žen v českém právu zemském 1926. Historicko-právní studie ze semináře na Právnické Fakultě státní Karlovy University v Praze 1920 – 1925 byla poctěna první cenou této University, která knihu vydala. Studie má vysokou vědeckou úroveň, poněvadž je zpracována na původních středověkých českých zákonech, ne pouze na tehdejších právní vědecké literatuře, citované na str. 71.“*¹²³

---

¹²² KOZÁKOVÁ, Anděla Právní postavení ženy v českém právu zemském s. 65 - 67

¹²³ ANM, fond vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková- Jírová

6. Ve Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen

6. 1. O Sdružení

Když se Anděla připravovala na rigorózní zkoušky, seznámila se se spolkem vysokoškolsky vzdělaných žen. Bylo to sdružení celým jménem se nazývající: Sdružení pro zájmy posluchaček a absolventek vysokoškolských. Později jako Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen. „*Po prohlášení samostatnosti Čsl. Republiky se spolek akademiček rozešel. Členky ve svém optimismu věřily, že poslání spolku jest skončeno, ježto nové zákony naší ústavy hlásaly úplnou rovnost pohlaví a dávaly ženám stejná práva jako mužům.*“¹²⁴ Ale později zjišťovaly, že se jim nedostává přijetí na vysoké školy nebo po studiu získání práce.

Tato „organizace“ vznikla roku 1922. Vzniká jako člen Mezinárodního sdružení universitně vzdělaných žen (ten samotný vznikl jako International Federation of University Women v červenci roku 1919 v Londýně na schůzi vysokoškolských žen z Velké Británie, Kanady, Spojených států amerických). Při založení Sdružení se její čerstvé členky setkávaly s mnoha negativními postoji, skepsí a odmítnutím. Na druhou stranu našly porozumění, sympatie a brzy poté i dobrovolnice z řad nových kolegyň. Zároveň Sdružení vysokoškolsky vzdělaných (českých) žen mělo stejnou myšlenku jako mezinárodní sdružení a to: prohloubit porozumění mezi vysokoškolsky vzdělanými ženami všech států, pomáhat při výměně profesorek a vědeckých pracovnic jako i studentek různých universit, spolupracovat s národními výchovnými ústavy, zřizovat studijní stipendia a upevňovat mezinárodní přátelství¹²⁵. Všechny tyto nadšené ženy vnímaly feminismus jako světové

---

124 KOZÁKOVÁ, Anděla, in. *Čeho jsme docílily ...: deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS*. V Praze: Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, 1932, .s. 90 (dále jen: KOZÁKOVÁ, Anděla, *Čeho jsme docílily s...*)

125 HONZÁKOVÁ, Albína, in. *Čeho jsme docílily ...: deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS*. V Praze: Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, 1932, .s. 54 (dále jen: HONZÁKOVÁ, Albína. *Za novou společenskou smlouvou in. Čeho jsme docílily, s ...*)

mravní hnutí, intelektuální, sociální i hospodářské, které usiluje zařadit něžné pohlaví do nové kooperativní společnosti.¹²⁶

Sama Albína Honzáková napsala: *„Feminismus je spravedlivý, a pokud sahá jeho síla, vyhledal by ženám těm místo, kam by se lépe hodily... My ženy a speciálně ženy inteligence, které v celku tak dobře plní své povinnosti v povoláních, neukázaly jsme vyššího stupně sociálního smyslu, který od nás právem mnozí čekali... Žena tím ale má těžší povinnosti, spojující občanské a mateřské úkoly. Přesto se nechtějí vrátit ke staré dělbě práce, v níž žena musela být jen hospodyní a matkou. Vzdělání a nová práce ženy dneška a zítřka musí být řízeny duchem... Žena bude spokojenější matkou, že bude přivádět k svobodnému životu nejen chlapce, ale i dívky.“*¹²⁷

Ze začátku bylo toto sdružení spíše takovým hnutím, které vyjadřuje nahlas své nesouhlasy mezi veřejností, s postavením ženy jako takové. Postupem času se však z tohoto „hnutí“ stala organizace sdružující hlavně členky, které bojovaly za větší možnosti uplatnění žen se na trhu práce po univerzitním vzdělání nebo za lepší podmínky žen v zaměstnáních. Výše uvedené hnutí tak bralo otevření všeho vysokého učení a řady nových povolání pro ženy, získání volebního práva pro ženy, zrušení nuceného celibátu žen zaměstnaných ve veřejných službách, jako společenskou revoluci.

6. 2. Základní úloha a myšlenka Sdružení

Byla to právě doba, kdy se formoval nově vzniklý československý stát a s tím přišla i nová tvorba společenského i kulturního života. Ženy najednou potřebovaly v těchto nových dobách řešit otázky, které jim nové časy přinášely. Najednou se chtěly uplatnit jako lékařky, v technických oborech, v architektuře, v chemickém, potravinářském průmyslu nebo i v zemědělství.

---

¹²⁶ Tamtéž s. 11

¹²⁷ HONZÁKOVÁ Albína. Za novou společenskou smlouvou in. Čeho jsme docílily, s. 13

Ta, která zastupovala ženy akademičky, které byly stále do roku 1921 nesdružené v jedné organizaci, byla Ema Nováková. Vystoupila na prvním mezinárodním sjezdu akademiček v Londýně r. 1921 se svým proslovem na valné schůzi československého Spolku a referovala o zajímavé schůzi mezinárodní. Vytkla typické i hlavní cíle mezinárodní organizace univerzitních žen. To bylo: 1. Mezinárodní přátelství, 2. mezinárodní výměna vědecké práce a 3. Spolupráce s úřady, které v jednotlivých státech řídí výchovu a školství.¹²⁸ Díky jejímu úspěšnému projevu pak bylo navrženo, aby se organizace československých vysokoškolských akademiček stala řádným členem mezinárodní federace. Paní Honzáková následně zdůraznila nutnost rozdělit si různorodou práci ve spolku do jednotlivých oborů. Valná organizace pak už jen schválila nově navržené stanovy, podle kterých pak spolek získal jméno: Sdružení pro zájmy posluchaček a absolventek vysokoškolských.¹²⁹

Členky za svou předsedkyni zvolily PhDr. Albínu Honzákovou a za místopředsedkyni právě JUDr. Andělu Kozákovou. Postupem času přibývalo významných členek jako například Anna Honzáková, Milada Králová (později Horáková), Jarmila Veselá nebo Milada Holá. Mnoho významných osob však podporovalo spolek i navenek a ani nemuselo být členkami nebo členy spolku. Velkou zásluhu třeba nesla senátorka Františka Plamínková (o které se budu ještě zmiňovat níže), Jan Kapras (který často s Andělou Kozákovou spolupracoval a byl jí nápomocen při jejím literárním díle), nebo různí tehdejší ministři a politici jako: ministr spravedlnosti Jiří Hausmann, Alfréd Meissner nebo i Tomáš Garrigue Masaryk jako velký bojovník pro zrovnoprávnění žen v nově vzniklém státě. Podporu ale poskytovali i lidé, kteří vedli různé přednášky na téma ženské otázky. Takovou přednášku například přednesl pan Bohumil Baxa (k obhájení požadavků právniček), kterou přednesl na schůzi, pořádané Ženskou radou, Sdružením pro vysokoškolsky vzdělané ženy a Ženským klubem v únoru 1925. Těchto nejrozdílnějších přednášek se

---

¹²⁸ ANM, fond vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková- Jírová

¹²⁹ KOZÁKOVÁ, Anděla, Čeho jsme docílily, s. 18-20

účastnili i zástupci nebo příslušníci ministerstva vnitra, národní obrany, pošt, senátorského klubu národně demokratického nebo různých časopisů. Dalším důležitým bodem se stejným cílem jako přednáška pana Bohumila Baxy mohla být i schůze právnické sekce Sdružení, pořádaná se Spolkem československých právníků Všechno na jaře roku 1927. Na ní zase referovali o zrovnoprávnění žen právniček ve veřejné službě profesori Sommer, Kapras a Hoetzel.¹³⁰

Členkami *Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen* se mohly pak stát studentky od pátého semestru jejich vysokoškolského studia. Sdružení členky získávalo nejrozličnějšími způsoby, ale obzvláště důležitým způsobem jak tyto mladé naděje české emancipace získat bylo například rozdávat letáčky všem studentkám na vysokých školách. Například v roce 1929 až do roku 1930 jich bylo rozdáno nad jeden tisíc.

Podle hodnocení pracovníků, desetileté období spolku bylo velice úspěšné. Všechny členky si uvědomovaly, že nikdy nebudou zcela rovny mužům, ale mohou se jim alespoň v určitých věcech přiblížit. Z jejich činnosti ve spolku samy uznaly, že všechnu práci, kterou chtěly vykonat, nakonec vykonat nestihly, ale zároveň upozorňovaly na to, že práce bylo odvedeno více než dost. Práce ve sdružení podle nich bylo mnoho ale pracovních sil, které by pomáhaly, bylo málo, protože většina členek spolku muselo pracovat na jiných místech.¹³¹ Důvod byl jednoduchý a snadný. Sdružení svým členkám nemohlo dát existenční zabezpečení. Proto většina žen tuto práci dělala dobrovolně. V každém případě jako velké pozitivum sdružení vnímalo to, že vytvořilo celek z vysokoškolsky vzdělaných žen o zhruba 610 členkách. Stále však bylo potřeba nových pracovních sil a to hlavně mladých žen akademiček, které by byly zařazené k práci stavovské a kulturní. Celkovou práci sdružení všechny členky vnímaly jako práci prospěšnou pro všechny ženy v národě.¹³²

---

¹³⁰ HONZÁKOVÁ, Albína. Za novou společenskou smlouvou in. Čeho jsme docílily, s. 25- 27

¹³¹ ANM, fond vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková- Jírová

¹³² KOZÁKOVÁ, Anděla, Čeho jsme docílily, s. 53- 54

6. 3. Právnícká sekce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen.

V jedné části spisu Čeho jsme docílily, který byl vydán po deseti letech činnosti sdružení, se paní Milada Holá vyjadřuje i k činnosti právnícké sekce ve sdružení. Nejdříve se ve své části tohoto spisu věnuje velkému kroku ke vstupu žen na právnickou fakultu Univerzity Karlovy a následně i problémům po jejich promoci, kdy nemohly najít práci ve státní službě. Bohužel i ona s podivem zaznamenala, že diplomy, udělené ženám na právnické fakultě, neposkytovaly možnosti, jako diplomy udělené mužům. Tato informace je dalším pramenem k tomu, že i po studiu to ženy neměly lehké se svým uplatněním po ukončení vysokoškolského studia. Studium na univerzitě byl první krok, ale absolventky musely učinit ještě mnoho dalších kroků, aby se dostaly ke svému vysněnému povolání. Ještě v roce 1925 (to je po 2 letech, co byly graduovány první české právničky) se nepodařilo ani jedné získat definitivní místo ve veřejné nebo státní službě právnícké.¹³³

Sama paní Milada Holá popisuje určitý odpor úřadů proti ženské spolupráci, který byl podle ní neutěšený a neočekávaný. Proti tomuto odporu chtěly členky právnícké sekce bojovat. Hlavně dámy: Milada Králová (později Horáková) a Jarmila Veselá uvažovaly o tom, jak by se měly právničky odborněji organizovat a působit, aby se tento „odpor“ úřadů nestal pravidlem a společnost ho nevzala za vlastní. Proto členky právnícké sekce byly svolány 11. listopadu 1925 do Studentského domova (Na Slupi) k poradě. Zde bylo pohovořeno o právním i faktickém stavu jejich budoucnosti po studiu. Tento problém si všechny uvědomovaly více než dost. Byl vytvořen pracovní výbor právnícké sekce, kterému byl dán úkol, aby prostřednictvím tisku informoval veřejnost o problémech právniček (s jejich existenčními otázkou), a snažil se tak získat ohlasy a sympatie, které by začaly uvedenou situaci řešit.¹³⁴

---

¹³³ HONZÁKOVÁ Albína. Za novou společenskou smlouvou in. Čeho jsme docílily, s. 18 - 19

¹³⁴ KOZÁKOVÁ, Anděla, Čeho jsme docílily, s. 45 - 46

Do těchto problémů se již vložila i Františka Plamínková, tehdejší senátorka Národního shromáždění ČSR za Národní stranu sociální. Díky její péči bylo zjištěno pomocí dotazníků, kde se nejvíce právničky ucházely po ukončení studia o místo, kde nebyly přijaty a zároveň proč. Vyšlo najevo, že uchazečky nebyly přijímány ve většině případech. Ve výjimečné situaci byly přijaty pouze jako smluvní síla nebo k soudní službě k bezplatné praxi.¹³⁵ Ministerstvo spravedlnosti, dokonce svým výnosem z 28. června 1924 nesvolilo, aby žadatelky byly přijímány po jednorroční bezplatné praxi do přípravné soudcovské služby.¹³⁶

A jak se to snažily řešit ženy? Byly vyslány deputace kolem roku 1926 ke všem členům tehdejší úřednické vlády. Jejich delegace byly účinné u ministra financí pana Engliše a u ministra spravedlnosti Haussmanna. Hlavně ministr financí se ujal ženské záležitosti. Vyslovil svou podporu a souhlasil s tím, aby nově graduované právničky byly přijímány do legislativního oddělení, k nepřímým daním a k poplatkům. Ministr spravedlnosti se zase více zajímal o spolupráci s právnickami. Uvědomoval si, že tehdejší české soudy trpěly nedostatkem ženského elementu. Sám poté slíbil, že ministerstvo zašle co nejdříve podnět ministerské radě, ve kterém navrhne přijímání žen do určitých oborů soudcovské služby. To se opravdu urychleně stalo a přípis byl skutečně panem ministrem podán. O přijímání právniček do soudcovské služby pak se všemi ministry jednala Františka Plamínková.¹³⁷ Ženy byly k soudní praxi připuštěny až výnosem ministerstva spravedlnosti ze 4. února 1930. Postupně i první absolventky právní fakulty podstupovaly soudcovskou zkoušku. To byl doposud jediný úspěch, co se týkalo soudcovské praxe. Byl to hlavně úspěch právnické sekce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen.

¹³⁸

Krásným proslovem byl provázen den 15. leden 1930, kdy měl projev Dr. Meissner v ústavně-právním výboru senátu. Jeho řeč se týkala organizace

---

¹³⁵ ANM, fond vysokoškolsky vzdělaných žen, Anděla Kozáková- Jírová

¹³⁶ KOZÁKOVÁ, Anděla, Čeho jsme docílily, s. 47

¹³⁷ Tamtéž s. 47

¹³⁸ Tamtéž s. 48

soudní služby. Jedním z bodů byla i momentální věc, týkající se žen u soudu. Podle něho dívkám jako soudním čekatelkám nelze bránit ve využívání naučených vědomostí z univerzity a zároveň jejich uplatnění praktickém. Zkušenost podle něj je jedna z nejdůležitějších věcí, která později sama ukáže, které soudcovské práce nebo soudcovské obory jsou ženy schopné vykonávat.¹³⁹

6. 3. 1. Činnost právnické sekce

Schůze právnické sekce se většinou zpočátku konaly pravidelně vždy jednou za čtrnáct dní, později pak jen jednou měsíčně v bytech řádných členek právnické sekce, dále i v restauracích nebo kavárnách. Od roku 1928 pak byla právnické sekci propůjčována spolková místnost v Karolinu díky spolku československých právníků Všeherd. Zde poté mohla právnická sekce Sdružení vysokoškolských žen pořádat nejrůznější přednáškové akce. Takovou byla například debatní schůze s tématem Studium a praxe právníček, která odkazovala na tehdejší největší problém vystudovaných žen, kterým byla jejich zaměstnanost po dokončení vysoké školy.¹⁴⁰

Mezi zájmy právnické sekce patřilo i sehnání práce pro nezaměstnané členky. Pokud to bylo v možnostech sekce, informovala všechny své členky o volných místech.¹⁴¹ Celá sekce pak pracovala v prvních letech jejího působení s vědomím, že Československo se potýká s nedostatkem právníků, ale zároveň je mnoho právníček odmítáno z nejrůznějších pracovních míst. *„Existenční zájem o zrovnoprávnění žen v právnických povoláních zatlačil do pozadí všechny ostatní zájmy a zejména i ideovou práci, která byla mladšími členkami právnické sekce žádána.“* Určitým projevem obranné snahy byl pak propagační spis tzv. „Právníčky na univerzitě a v praxi“, který byl vydán právnickou sekcí v roce 1928. Ten má informovat veřejnost o překážkách, které byly stavěny do cesty právníčkám k budoucí profesi. *„První část*

---

¹³⁹ Tamtéž s. 47 - 48

¹⁴⁰ Tamtéž s. 48

¹⁴¹ Tamtéž s. 50

obsahuje přehled právního a faktického stavu do konce roku 1927 se statistikou o počtu řádných posluchaček československých. Universit a s přesnějšími údaji o tom, kde jsou které právničky zaměstnávány, druhou část vyplňují názory odborníků, teoretiků i praktiků, profesorů právnické fakulty university Karlovy i přednostů jednotlivých oddělení veřejných úřadů.¹⁴² Příspěvky, které byly zveřejňovány v časopisech a nejrůznějších výtiscích vzbudily pak mezi veřejností zájem a byly tak oporou četných deputací, které byly stále zasílány na ministerstva. Dále nechaly členky sekce vyjít brožuru, která byla odevzdána tříčlennou (Tumlířovou, Královou a Svozilovou) delegací prezidentu republiky T. G. Masarykovi. Tu prezident přial 29. ledna 1929. Tyto tři členky právnické sekce mu vyádřily své díky za jeho činnost v ženské otázce. Pan prezident vyslechl jejich požadavky a navedl je k řešení jejich situace prostřednictvím tisku. Touto radou se právnická sekce řídila v každém případě, když vydávala jakoukoliv esej, článek nebo spis.¹⁴³

6. 3. 1. Členky právnické sekce

Všechny členky sekce se orientovaly svou činností i mimo spolek a právnickou sekci. Například jak již jsem zmiňovala Anděla Kozáková se svým vydaným vědeckým dílem v roce 1926: Právní postavení ženy v zemském právu českém. Paní Jarmila Veselá zase vydala svoji habilitační práci. Hodně členek pracovalo i v Ženské národní radě (jako právničky v sekci Žena v zákonech a veřejných řádech). Předsedkyně Ženy v zákonech paní Milada Králová (nám více známí jako Milada Horáková) se později stala tajemnicí právní komise Mezinárodní aliance pro volební a občanské právo žen. Právnická sekce nepomáhala jenom členkám, ale i „obyčejným“ ženám. Například členka Matylda Wíchová několik let poskytovala bezplatné porady

---

¹⁴² Tamtéž s. 49

¹⁴³ Tamtéž s. 49 - 50

v právní poradně Československé ochrany matek a dětí, které bylo zřízeno právníčkami.¹⁴⁴

6. 4. Úloha Anděly Kozákové ve Sdružení

Anděla Kozáková jako budoucí právnička byla pro spolek velice významná. Revidovala nové stanovy podle moderních zásad, které byly schváleny mimořádnou valnou schůzí dne 1. 3. 1925 a úředně pak schváleny výnosem zemské správní politiky ze dne 3. 4. 1925. Evidovala i například důležité listiny spolku a měla na starost finanční záležitosti sdružení. Spolek organizoval několik schůzí a přednášek během roku. Výborové schůze se uskutečňovaly jednou za měsíc, širší výbor se pak setkával čtyřikrát do roka. Dál byly členky tak činné, že se konaly i schůze několika zvláštních komisí.

¹⁴⁵

Anděla byla i zvolena do čela komitě, které bylo utvořeno, aby provedlo soupis veškeré feministicky orientované literatury ze všech pražských knihoven. Při její práci a práci jejích kolegyně se však ukázalo, že tato práce je víc než náročná a bude tak nutné založit samostatnou feministickou knihovnu, která by jednou spadala pod Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen. Bohužel ale Sdružení nedisponovalo tolika prostředky, aby takovou knihovnu mohlo založit. Snažilo se proto peníze co nejefektivněji sehnat, spolupracovat i s jinými organizacemi a knihovnu tak uvést do života. Toto založení vnímaly členky jako velký kulturní čin, na který byly náležitě pyšné a kterého se nemínily vzdát.¹⁴⁶ Také byly konány další kulturní akce jako například koncert Českého kvarteta ve Vinohradském divadle. Na akcích vybíraly vstupné, takže přispěly i do spolkové pokladny. Tím pracovaly na své osobnosti a rozvíjely odbornost svého spolku. Zároveň přicházely na jiné

---

¹⁴⁴ Tamtéž s. 52

¹⁴⁵ Tamtéž s. 22 - 23

¹⁴⁶ Tamtéž s. 28

myšlenky a duševně se povznášely.¹⁴⁷ To znamená, že kolegyně spolku sledovaly v různých vědních oborech studium žen a ženské otázky.

Další, co můžeme zařadit do kulturního pohledu členek Sdružení, byla jejich spolupráce s jejich bývalými univerzitními profesory, kteří sympatizovali s jejich prací ve spolku i během studia. Za tuto jejich podporu Sdružení děkovalo veřejně v několika časopisech. Například takto poděkovali panu prof. Jaroslavu Gollovi, u příležitosti jeho osmdesátých narozenin. Často se ale stávalo, že toto veřejné poděkování přišlo pozdě a stávalo se tak posmrtnou vzpomínkou jako to bylo v případě pana Antonína Heverocha, Františka Drtiny a dalších.

Dá se říci, že Anděla si našla mnoho přátel hlavně díky spolku. S Albínou Honzákovou vytvořily pevný svazek přátelství po dlouhých pětadvacet let a to i přesto, že mezi nimi byl velký generační rozdíl. Nic ale netrvá věčně. Styky s Albínou už nebyly tak časté. Když se právě předsedkyně spolku Albína Honzáková začala připravovat společně s Františkou Plamínkovou na cestu do Spojených států amerických, ohlásila abdikaci na post předsedkyně spolku. Na svůj post předsedkyně Albína navrhla Marii Tumlířovou, která byla „přesnou kopií“ Anděly. Marie byla žena zcela uvědomělá, uznávala zásluhy prvních průkopnic vzdělání a spojovala v sobě humanitní a technickou větev vysokoškolaček. Proto byla ženou na svém místě.¹⁴⁸ „*Musí nás být víc a musíme být solidární*“ promlouvala Marie k ostatním¹⁴⁹

Ženské spolky většinou spolu spolupracovaly a udržovaly dobré vztahy. Asi nejspíš i proto, že jim šlo prakticky o ty samé cíle. Stejně to bylo i pro Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, které spolupracovalo hlavně s Ženskou radou, ale i dalšími spolky. S některými spolky jen občasně, ale s některými zase často, kdy nechávaly ustavit své členky v těchto spolupracujících spolcích jako zastupující delegátky. Sdružení bylo tak

---

¹⁴⁷ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 218

¹⁴⁸ Tamtéž s. 220 -221

¹⁴⁹ ANM f. Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen , k. I.

zastoupeno v Lize pro mír a svobodu nebo ve Svazku mírových spolků.¹⁵⁰ Jejich spolupráci můžeme pak vidět při vydání práce Anděly Kozákové: *Právní postavení ženy v českém právu zemském*, kdy na vydání této knihy finančně přispělo několik spolupracujících spolků (jako Ženská liga pro mír a svobodu, Klub zemských úřednic, Kolej posluchaček vysokých škol, Ochrana ženských zájmů, Spolek pro ženské studium „Minerva“, Spolek učitelů moderních jazyků a další...). Jejich spolupráce mohla být i viděna na výstavě moderní ženy v Brně (1929) a mnoha dalších přednáškách, pracích a různých kulturních událostech.¹⁵¹

Anděla vzpomíná hlavně na setkání s lady Ashby (předsedkyně Mezinárodní aliance pro volební právo žen) a moment, když přivedla svého nadřízeného, pana Heinitze, na schůzi Ženského klubu. Anděla měla i v rámci spolku mnoho papírování a právních zastupování. S tím byla spojena i například změna názvu spolku roku 1928 na Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v republice Československé. Anděla se však setkávala díky notářství s různými lidmi, hlavně s těmi, kteří znamenali něco ve společnosti, politice nebo byznysu. Díky tomu získávala různé zkušenosti, které pro její budoucnost a orientování se ve společnosti byly více než cenné.¹⁵²

Dalším osudovým zlomem v životě Anděly Kozákové byla návštěva Ženevy, kde se v roce 1929 konala konference Mezinárodní federace vysokoškolsky vzdělaných žen. Už jen že byla členkou spolku a velkou bojovnicí za práva žen, ráda a s nadšením tuto konferenci navštívila. Účast na tomto sjezdu vyžadovala obrovské úsilí a přípravu, soustředění a znalost cizích jazyků, které Anděla vcelku ovládala¹⁵³

6. 5. Výstava moderní ženy

---

¹⁵⁰ KOZÁKOVÁ, Anděla, Čeho jsme docílily, s. 37

¹⁵¹ Tamtéž s. 38

¹⁵² UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 221

¹⁵³ Tamtéž s. 221

V září roku 1929 se konala Výstava moderní ženy v Brně, které se Anděla zúčastnila. Byl to takový sjezd žen nebo-li projekt, upozorňující návštěvníky na emancipaci. Výstava zobrazovala život tehdejších žen v československé společnosti. Zároveň měla určité „sekce“ jako například žena v povolání, výchova, žena ve veřejném životě, sociální a zdravotní péče o ženu a dítě atd. Expozice zastupovaly například Minerva, Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, Ženský klub český a další.¹⁵⁴

Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen věnovalo pozornost hlavně zápisu žen studujících na různých vysokých školách. Využilo to právě zde v Brně, kde mělo svou expozici. Pro tuto výstavu byly vypracovány, s pomocí ostatních členek spolku, studentské diagramy o pohybu vysokoškolských žen a jejich studia na univerzitách v Československu. Tedy kdy a ve kterém oboru byly ženy poprvé graduovány. Tyto diagramy byly nejen součástí expozice na výstavě moderní ženy v Brně ale i na výstavě samostatných žen v Londýně v roce 1930 prostřednictvím Ženské národní rady.

Anděla na sjezdu zdůrazňuje v přednášce *O postavení ženy akademičky vzdělané a o tom co nám schází*: „Uplynulo již plných deset let od doby, kdy otevřely se fakulty právnické ženám, a skoro šest let od doby, kdy první juristky dosáhly doktorátu věd právních, a dnes je jediná žena doktor práv přijata definitivně do státní služby ačkoliv, jak jsem řekla, je státní služba doménou právníků... Vezměme například službu soudcovskou. Zatím co se nestačí naříkat nad nedostatkem právnického dorostu ve službě soudní, odmítají se juristky marně řadu let, aby byly přijaty do přípravné služby soudní.“¹⁵⁵ Přednáška pak po čase byla uveřejněna v časopise Ženská rada.

Ani po skončení této akce si ženy nevybojovaly takové místo v kariérním životě, jaké si přály. Stát se nestal vstřícnější a to i přesto, že se vědělo, že dívky mají na univerzitě výborné výsledky a jsou pilnými studentkami. Odváděly precizní práci a svou snahou naprosto vynikaly. Nikdo

---

¹⁵⁴ ANM, Fond vysokoškolsky vzdělaných žen

¹⁵⁵ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*, s. 228

díky tomu nemohl podotknout nebo namítnout, že jsou psychicky méně odolné nežli muži. O tom, však stát pořád pochyboval a bylo ho obtížné přesvědčit o opaku.¹⁵⁶

Zvláště nemyslitelným jevem ve společnosti byla žena soudkyně. To i přesto, že na konferenci prezidentů vrchních soudů v říjnu 1923 bylo řečeno, že soudcovská funkce bude zpřístupněna i ženám. Uběhlo ale několik let od této události a žádná žena jako soudkyně se ve společnosti neuplatnila. Zlom přišel kolem roku 1930, kdy 4. února byly na listinu soudních čekatelek zapsány čtyři právničky. První soudkyní se pak stala Zdeňka Patschová.¹⁵⁷

6. 6. Zasedání rady mezinárodní federace vysokoškolsky vzdělaných žen

V úvodu této kapitoly bych zmínila výrok Věry Babákové, která přiblížila dojmy z této mezinárodní federace, které vznikly na základě různých vyjádření v zahraničním nebo i v domácím prostředí. *„Událost to byla významná i z hlediska mezinárodních styků našeho mladého státu, jemuž na dobrých vztazích k cizině nutně musí záležeti. Na získání těchto styků věnuje se u nás zcela právem veliká péče a potřebný náklad. Každá cennější návštěva jak jednotlivců, tak korporací může mít v tomto směru vliv, jehož nelze podceňovati“*¹⁵⁸ Kapitulu jsem se rozhodla zmínit proto, že mezinárodní federace konaná v červnu roku 1930 byla velice významnou událostí a pro Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v Československu, dobrou příležitostí prosadit své emancipační snahy. Dalším důvodem, proč jsem se chtěla alespoň z části věnovat tomuto tématu, byla spojitost této mezinárodní federace s Andělou Kozákovou. Ta byla na této události váženým hostem za

---

¹⁵⁶ Tamtéž s. 231

¹⁵⁷ Ženská rada 1940, s. 128

¹⁵⁸ BABÁKOVÁ, Věra. Hrst vzpomínek k sjezdu rady M. F. v Praze, in: Čeho jsme docílily...: deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS. s. 96, V Praze: Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, 1932 (dále jen BABÁKOVÁ, Věra. Hrst vzpomínek k sjezdu rady M. F s...)

českou stranu vysokoškolsky vzdělaných žen, stejně tak jako Marie Tumlířová a další.

Zasedání této rady se konalo v červnu roku 1930 v Praze. Proběhlo jako společenská akce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, který tento závazek přijal na mezinárodní federaci vysokoškolsky vzdělaných žen v srpnu 1920 v Ženevě. S tím přicházela obrovská zodpovědnost, které si sdružení dost dobře uvědomovalo. Kvůli této události bylo potřeba udělat mnoho vedlejší i důležité práce, aby bylo na termín konání vše připraveno. Proto bylo ustaveno přípravné komitě jejímiž členy byla předsedkyně sdružení Marie Tumlířová, Anděla Kozáková jako místopředsedkyně a zahraniční referentka paní doktorka Skopová. Samozřejmě členkami organizačního výboru byly i zástupkyně německé i ruské sekce sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen.¹⁵⁹ Na přípravných pracích si pracovnice komitě daly co nejvíce záležet, už jen kvůli té skutečnosti, že po deseti letech mezinárodní federace se konala konference poprvé ve slovanské zemi a české zástupkyně se nejspíše chtěly trochu pochlubit krásami Československa a zejména Prahy. A tím zároveň chtěly připomenout tradiční zvyky a vlastnosti Slovanů.¹⁶⁰

Bylo třeba zorganizovat mnoho věcí, jako například zajištění bytů pro delegátky ze zahraničí a zároveň i místnost, kde by rada mohla zasedat, v neposlední řadě pak zařídit a co nejlépe naplánovat harmonogram schůze. Takové vymyšlení harmonogramu byla složitá věc. Musely se zajistit prostory k jednáním federace a zároveň i plán akcí, který zajišťoval program pro mezinárodní delegátky. Setkání žen mezinárodní federace obsahovalo opravdu mnoho společenských akcí takže členky měly o program postaráno. Setkání mezinárodní federace vysokoškolsky vzdělaných žen se konalo v domě Zemědělské Osvěty v Praze.¹⁶¹ V tomto domě byla i většina účastnic setkání ubytována. Ostatní delegátky byly měly zajištěny pokoje v pražských hotelech.

---

¹⁵⁹ Tamtéž s. 80

¹⁶⁰ ANM, Fond vysokoškolsky vzdělaných žen

¹⁶¹ KOZÁKOVÁ, Anděla, Zasedání rady mezinárodní federace s. 81.

Organizace konference byla komplexní. Všem delegátkám byly například zařízeny slevy na jízdném u československých drah. Všechno cestování si totiž zahraniční delegátky musely platit sami, ať už jen cestovaly po Praze nebo se vydávaly i mimo Prahu, kamkoli po Československu. Každá z účastnic konference dokonce obdržela vkusný odznak s nápisem: „*Praha 1930*“ s trojbarevnou stužkou (s trikolorou charakterizující státní barvy Československé republiky) jako takový poznávací znak, že se dotýčná účastní mezinárodní konference. Pro každou z delegátek byly připraveny obálky, které obsahovaly plán Prahy, brožury se zajímavostmi i plán a informace o konferenci. A to proto, aby se účastnice konference v neznámém městě lépe vyznaly a orientovaly se tak v čase i prostoru hlavního města.¹⁶²

Celé zasedání rady začalo 18. července roku 1930. Členky tohoto zasedání se sjížděly už několik dní před zahájením. Celkem se zasedání zúčastnily delegátky ze sedmadvaceti národních federací Evropy, ale i mimoevropských zemí (například z Austrálie, Kanady, USA apod...). Pro Československo a zároveň i pro Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen byla oficiální delegátkou paní Marie Tumlířová, její náhradnicí pak byla Anděla Kozáková. Ta, která však předsedala zasedání, byla paní Winifred, profesorka na Londýnské univerzitě (dále absolventka Oxfordské univerzity, úspěšná spisovatelka a žurnalistka).¹⁶³

Účastnice mezinárodního kongresu (nebo zasedání rady) se vždy po schůzích mohly těšit nějakému kulturnímu vyžití. Mohly například využít účasti na odpoledním čaji, kterého se účastnil i československý ministr a podporovatel vysokoškolsky vzdělaných žen pan ministr Krofta. Následně nebo i během různých kulturních akcí mohly účastnice vyslechnout přednášky žen na různá témata. Například Milada Holá přednesla při odpoledním čaji svoji přednášku ve francouzštině s tématem: „*Kdykoliv jsme zvítězili v dějinách, dalo se to převahou ducha*“. Přednášela tak o cestě československého státu k tomu, aby získal svobodu a mohl tak vzniknout jako

---

162 Tamtéž s. 81

163 Tamtéž s. 83

samostatný stát. K tomu nám podle ní a podle toho, co přednášela, pomáhala naše víra a touha. Podle posluchačů tato přednáška podala přehled o historii našeho národa. Důležitý byl ale i proslov paní Marie Hokešové – Svozilové o postavení právniček v nově vzniklé Československé republice.¹⁶⁴ Svým projevem chtěla tak upozornit na špatnou situaci po studiu právniček a jejich problémy, najít po absolvování právnické fakulty práci ve svém oboru. Její projev měl mezi delegátkami velký úspěch i ohlas.

Z mnoha akcí, které byly pro delegátky připraveny uvádím namátkou návštěvu Jáchymova a Karlových Varů. Zájezd se uskutečnil 20. července a z dobových zpráv se dochovalo, že odvoz delegátek byl zajištěn pomocí autokarů, počasí bylo slunečné a teplé. Účastnice zájezdu navštívily povrchové doly v Jáchymově, ale především výstavní lázeňské město západních Čech, Karlovy Vary. Zde si delegátky prohlédly lázeňské domy, kolonádu a ochutnaly i tamní léčivé prameny. Během zájezdu byl pro účastnice připraveno občerstvení, které bylo spojeno i s diskusí o otázkách spojených se sjezdem mezinárodní federace vysokoškolsky vzdělaných žen. Všude si delegátek velice vážili a města se většinou podílela na programu celého dne. Vždy v jednotlivých městech byly delegátky přivítány delegací v čele se starosty měst, kteří se jim následně věnovali během programu v jejich městě. Například v Jáchymově pro delegátky byla uspořádána i přednáška v Radio – Paláci. Odpoledne pak účastnice odjely do Karlových Varů, kde byly uvítány městským radou. Během zasedání delegátky uctily památku Elišky Krásnohorské. U jejího hrobu položila delegace žen květiny jménem mezinárodní federace vysokoškolsky vzdělaných žen.¹⁶⁵

Jednu z mnoha dalších akcí mezinárodního setkání žen popisuje Anděla Kozáková ve spisu: Čeho jsme docílily: „22. července o 8 hodině večerní uspořádala předsedkyně Československého sdružení i na počest delegátek slavnostní díner v Obecním domě, jehož se zúčastnili za ministerstvo zahraničních věcí pan vyslanec Krofta, za ministerstvo školství a

---

¹⁶⁴ Tamtéž s. 83

¹⁶⁵ Tamtéž s. 84

národní osvěty pan ministerský rada Špíšek a řada hostů.“ Paní Kozáková sama popisuje slavnostní večeři jako slavnostní diner. Její vyjadřování si dokážu vysvětlit pouze jako módní zvyk doby nebo také jako tematické přiblížení všech kulturních akcí, které se nesly v duchu mezinárodního přátelství. *„Delegátky cizích zemí učinily, každá za svojí zemi dvouminutový projev. Byla to velmi zajímavá ukázka temperamentu a založení žen jednotlivých států a národů.“*¹⁶⁶ Další významnou kulturní událostí bylo setkání s panem prezidentem republiky T. G. Masarykem, se kterým se setkaly díky jeho dceři Alici Masarykové, která uspořádala zahradní sešlost (podle Anděly Kozákové garden party) v královské zahradě na Hradčanech. Každá z delegátek se mohla s panem prezidentem sejít a pohovořit. Poslední akcí, která byla uspořádána československým sdružením vysokoškolsky vzdělaných žen, byla večerní projížďka Prahou, kdy všechny významné budovy byly elektricky osvětleny a delegátky tak mohly obdivovat krásy pražské architektury.¹⁶⁷

Zasedání rady bylo oficiálně zahájeno 21. července roku 1930 v síni Staroměstské radnice. Zasedání uvedla svým zahajovacím a slavnostním projevem (v českém i francouzském jazyce) předsedkyně Marie Tumlířová.¹⁶⁸ Na jednáních bylo konstatováno, že nejvíce žen se věnovalo učitelské profesi. Podle delegátek to bylo především tím, že ženy chtějí vrátit zemi to, co od ní získaly. To bylo vzdělání, které chtěly předávat dál mladším generacím. *„Vyučování jest snad nejdůležitějším povoláním ženám přístupným.“*¹⁶⁹ Toto zjištění potvrdila i dostupná statistika ve spisu: Čeho jsme docílily, kde je ukázán diagram nebo přímo jakási statistika všech žen s vysokoškolským vzděláním ve veřejné službě a jiné. Statistika to nebyla ale úplná, protože nešlo zjistit zaměstnání naprosto všech vysokoškolaček ve svobodných zaměstnáních, když nejsou tyto ženy povinné se hlásit u určitých organizací. Tato statistika jako taková byla zpracována na základě dat

---

¹⁶⁶ Tamtéž s. 85

¹⁶⁷ Tamtéž s. 85

¹⁶⁸ Tamtéž s. 86

¹⁶⁹ Tamtéž s. 90

z prosince roku 1931. Byly zde uvedeny jen ženy s úplně získaným vysokoškolským vzděláním, „*kteřé jsou také pragmatikálně zařazeny v kategorii vysokoškolského vzdělání, nikoliv ženy, které, ačkoliv mají vysokoškolské vzdělání, jsou zařazeny v kategorii povolání nižších.*“¹⁷⁰

Na konferenci se dojednalo, jaké cíle budou sledovat všechny mezinárodní sdružení a organizace vysokoškolsky vzdělaných žen. Zasedání se pak dohodlo na trojím cíli a to: „*Za prvé chrání práva žen a hájí zásady stejných výhod pro obě pohlaví, zásadu jejížto provádění snaží se zajistiti svým členkám v životě praktickém. Za druhé snaží se vzbuditi u svých členek vždy vzrůstající touhu po účasti na práci v životě veřejném. Jejím třetím cílem je konečně loajální plnění závazků k mezinárodnímu sdružení. Ženám československým s vysokoškolským vzděláním je dána příležitost, aby se ve svém Sdružení prakticky prováděly mezinárodní součinnost ve svých odbočkách.*“¹⁷¹ Všechny výsledky jednání, které byly učiněné 19, 23, a 24 července roku 1930 byly zaznamenány ve francouzštině a angličtině ve zprávě, která byla vydána mezinárodní federací.

Československé sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen odvedlo velký kus práce v přípravách pro mezinárodní federaci v Praze. To, že práce všech členek československého sdružení nebyla marná, dokazuje hlavně to, že většina delegátek z ostatních mezinárodních sdružení odjížděly nadšeny naší zemí a programem, který byl pro ně připraven. Dále se sdružení mohlo potkat i s pochvalou ve psaných zahraničních člancích, které byly psány účastnicemi po skončení rady mezinárodní federace. Všechny záznamy o zasedání v Praze, fotografie a různé zprávy byly vydány v každém možném časopise nebo novinách jak domácích tak i zahraničních. „*V upomínku a jako pomůcku pro příští kongres, který jednou snad bude*

---

¹⁷⁰ BABÁKOVÁ, Věra. Hrst vzpomínek k sjezdu rady M. F. v Praze s 97-100

¹⁷¹ Tamtéž s. 91

v Praze pořádán, pořídilo Sdružení album fotografií a článků uveřejněných o průběhu a výsledku zasedání Councilu M. F. v Praze.“¹⁷²

---

¹⁷² Tamtéž s. 96

Závěr

Svoji diplomovou práci „*Anděla Kozáková Jírová, první notářka Evropy*“ jsem rozdělila do dvou částí. V první části jsem se zabývala historií právnické fakulty, studiem na této fakultě, charakteristikou studenta i tím, do čeho všeho musel student investovat, aby vůbec získal vysněný titul a mohl se tak věnovat své profesi. Součástí této části je i určitý stručný popis dějin notářství a podkapitola věnující se ženám v notářské praxi. Samozřejmě jsem se věnovala i událostem, které vedly k otevření právnické fakulty a právnického studia ženám či dívkám. Jelikož tato témata jsou velice obsáhlá a sama by zasloužila vlastní odbornou práci, snažila jsem se je proto spíše nastínit a podat určitý stručný přehled, který se pojí k hlavní osobě Anděle Kozákové – Jírové. Hlavním cílem této části bylo přiblížení důvodů, okolností a úsilí žen na konci 19. a 20. století, které se snažily dostat do univerzitních poslucháren právnické fakulty Univerzity Karlovy. Ty mohly navštěvovat až od roku 1918, kdy se zřízením nové republiky přišly i „nové svobody“.

Dříve se brala žena jako hospodyňka a měla vynikat hlavně v domácích pracích a byla tak i orientována její výchova. Po vstupu dívky na univerzitu se společenský náhled na ženy začal měnit a ty si začaly více věřit. Nebyla to zásluha jen žen, ale i schopných mužů ve svých politických funkcích i schopných profesorů na fakultě, kteří byli veřejnými zastánci studia žen a dívek na vysokých školách. Nicméně studium na právnické fakultě, ale i na mnoha ostatních, znamenalo pro ženy odsun rodinných a soukromých povinností na druhou kolej života. Mnoho z nich, které se v této době rozhodly studovat, tak bylo často v životě neprovdaných a bezdětných.

V druhé části jsem se zabývala přímo životem Anděly Kozákové – Jírové. To proto, že jsem se jí již věnovala v jedné z částí své bakalářské práce (pouze jejímu studiu) a její život zpracován v dostupné literatuře doposud víceméně není. O Andělině životě je velice málo dochovaných pramenů a dokumentů. Literatura, která podává alespoň nějaké informace o této dámě je neúplná a protože dostupných informací je jen zlomek, většinou

různé zdroje uvádějí stejné poznatky. V této části jsem se zabývala i knihou: *Právní postavení ženy v českém právu zemském*, která byla napsána právě Andělou Kozákovou a snažila jsem se tak podat rozbor tohoto díla. Pokusila jsem se na dílo nahlížet kriticky a všímat si případných nesrovnalostí, které autorka v knize udělala. I když tato kniha má určité mezery, dříve byla brána jako velice kvalitní a vědecké dílo, stejně tak jako dnes. Kniha je to velice těžce čtivá, stručná, ale za to informačně kvalitní.

Součástí je i kapitola o Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen. Touto kapitolou jsem se snažila informovat o činnosti tohoto sdružení, o práci právnické sekce i o činnosti Anděly Kozákové – Jírové v tomto sdružení. Spolek se snažil informovat o (podle nich) vyskytující se nespravedlnosti v rovnosti šancí na zaměstnání žen a mužů po studiu na vysoké škole. Členky se snažily informovat o své činnosti veřejnost pomocí novinových článků i konáním různých společenských akcí, kde přednášely své názory. Svoji desetiletou činnost poté sepsaly do oslavného spisu: *Čeho jsme docílily... Deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen*, kde se chlubí svými úspěchy a pílí v řešení daných problémů žen ve společnosti. To jestli jejich práce byla správná, účelná i opodstatněná si každý musí posoudit sám. V každém případě by si každý měl vytvořit určitý obraz i o tomto spisu a přistupovat k němu dost kriticky. Většina informací z něj je podávána až moc pozitivně a čtenář tak může nabýt mylných dojmů o práci Sdružení.

Cílem celé práce bylo podat informovat o hlavních životních zlomech Anděly Kozákové Jírové a ukázat obraz tehdejšího právního studia. Co všechno vedlo k tomu, aby se mohly otevřít dveře poslucháren právnických fakult ženám v Československé republice a informovat o mužích i ženách, které do této události byli zapojeni.

Seznam zdrojů

Archivní prameny

Archiv Národního muzea (ANM), Praha, fond:

Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen

Literární archiv Památníku národního písemnictví (LAPNP), Praha, fondy:

Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen.

Albína Honzáková

Národní archiv ČR, Praha, fond:

Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv: Anděla Kozáková – Jírová

Literatura

BABÁKOVÁ, Věra. Hrst vzpomínek k sjezdu rady M. F. v Praze, in: Čeho jsme docílily...: *deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS.* s. 96-98, V Praze: Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, 1932

BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století.* 1. vyd. Praha: Slon, 2005, ISBN 80-864-2948-2.

BALÍK, Stanislav - KELLER, Radek. Anděla Kozáková-Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě. Balík, Stanislav - Keller, Radek. In: *Žena v dějinách Prahy: sborník příspěvků z konference Archivu hl. m. Prahy a Nadace pro gender studies 1993 / Praha : Archiv hlavního města Prahy 13, (1996)*

BALÍK, Stanislav. *Dějiny notářství v českých zemích.* V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-7035-545-9.

HAVRÁNEK, Jan - POUSTA, Zdeněk. [Aut.] a kol., *Dějiny univerzity Karlovy IV. (1918 – 1990),* Praha : Karolinum, 1998

HAVRÁNEK, Jan. *Univerzita Karlova, rozmach a perzekuce 1918 – 1945* in POUSTA, Zdeněk – HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918 – 1990)*, s. 19 – 26, Praha, Karolinum 1998

HONZÁKOVÁ, Albína, in. *Čeho jsme docílily ...: deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS*. V Praze: Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, s. 11 – 16 V Praze: Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, 1932

KEJŘ, Jiří. *Dějiny pražské právnické univerzity*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-016-5

KOZÁKOVÁ, Anděla a kol. *Čeho jsme docílily--: deset let práce Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen v RČS*. Redaktor Anděla KOZÁKOVÁ. V Praze: Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen, 1932.

KOZÁKOVÁ, Anděla - *Právní postavení ženy v českém právu zemském*. Kozáková, Anděla. Praha, 1926. (Práce ze semináře českého práva na Karlově universitě v Praze. Č. 11.)

KUKLÍK, Jan, a kol. *Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. The Faculty of Law of Charles University in Prague*. Praha: Havlíček Brain Team, 2008, ISBN 987-80-87109-09-0

LENDEROVÁ Milena, *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie*: Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s.209-214 ISBN 80-719- 4920-5.

LENDEROVÁ, Milena, ed. *Eva nejen v ráji: žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0375-6.

LENDEROVÁ, Milena, ed. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Vyd.1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. Česká historie. ISBN 978-807-1069-881.

MACHAČOVÁ, Jana: *Žena v 19 století jako „přívěšek“?* in LENDEROVÁ Milena, *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie*: Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s..209-214 ISBN 80-719- 4920-5.

NEUDORFLOVÁ, Marie L. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Janua, c1999, 446 s., ISBN 80-902-6222-8.

PEŠEK, Jiří. Pražští univerzitní studenti v letech 1848-1939. In RATAJOVÁ, Jana. *Pražský student : univerzitní studenti v dějinách Prahy : Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009* / Praha : Scriptorium, 2008. ISBN 978-80-86852-23-2.

PEŠEK, Jiří a Václav LEDVINKA. *Žena v dějinách Prahy: sborník příspěvků z konference Archivu hl. m. Prahy a Nadace pro gender studies 1993*. Praha: Scriptorium, 1996. Documenta Pragensia.

POLÁČEK, Bohumil. *Právnícké tituly v průřezu dějin*. Praha: [B. Poláček], 2010. ISBN 978-80-254-7281-1.

POUSTA, Zdeněk – HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918 – 1990)*, Praha, Karolinum 1998

RATAJOVÁ, Jana a Petr CAJTHAML. *Pražský student: univerzitní studenti v dějinách Prahy: Clamm-Gallasův palác 14. listopadu 2008 - 1. února 2009*. Praha: Scriptorium, 2008. ISBN 978-80-86852-23-2.

SPĚVÁČEK, Jiří. *Založení Univerzity Karlovy*. Praha: Melantrich, 1988.

UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*. Vyd. 1. Česko: E. Uhrová, c2012, ISBN 978-80-260-3152-9.

URFUS, Valentin.: *Právnícká fakulta 1918 – 1945*, in POUSTA, Zdeněk – HAVRÁNEK, Jan. *Dějiny Univerzity Karlovy IV. (1918 – 1990)*, s. 69 – 89, Praha, Karolinum 1998

Žena v dějinách Prahy: sborník příspěvků z konference Archivu hl. m. Prahy a Nadace pro gender studies 1993. Vyd. 1. Praha: Scriptorium, 1996. ISBN 80-902-1511-4.

Časopisy

Národní politika 1992

Nová síla 1928

Rozkvět 1938

Všehrd 1923, 1929 (č. 12)

Ženská rada 1929, 1940

Obrazové přílohy

Anděla Kozáková – Jírová

Obr. 1, 2, 3 - Národní archiv ČR, fond Policejní ředitelství Praha II, 1941-1950, karton 4588, signatura J1579/15, Anděla Kozáková Jírová

Obr. 4 – Úvodní strana knihy: právní postavení ženy v českém právu zemském: KOZÁKOVÁ, Anděla - *Právní postavení ženy v českém právu zemském*. Kozáková, Anděla. Praha, 1926.